
Ukiumoortumik nalunaarusiaq 2020

Maaji 2021

Ukiumoortumik nalunaarusiaq 2020

Allorfik, Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfik
Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik

Ukioq saqqummiunneqarfia: 2021

Suliarinnittut: Birgit Niclasen
Katrine Sommerlund
Fiona Kusk Povlsen

Allorfik, Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfik
Niels Hammekensvej 41
3900 Nuuk
Nittartagaq: <https://allorfik.gl/>

Nalunaarusiamut najoqqutassaq: Niclasen, B, Sommerlund, K & Povlsen, FK, Ukumoortumik nalunaarusiaq
2021. Nuuk: Allorfik, Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfik, 2021: 1-37

Nalunaarusiaq uani aaneqarsinnaavoq: <https://allorfik.gl/Emner/Vidensportal>

Imarisai

Eqikkagaq 4

Innersuussinernik katsorsaanernillu nakkutilliineq 5

2020-mi innersuussat 5

2020-mi katsorsartittut 5

Nuna tamakkerlugu aangajaarniutit pillugit paasissutissiivik (KN-ASI) 6

2021-mi iliuuserisassatut pilersaarutit 7

Allorfik, Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfik 9

Katsorsartinnissamik neqeroorut 10

2. Allorfimmi Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfimmi 11

2020-mi suliat 11

Innersuussinernik katsorsaanernillu nakkutilliineq 11

Ilinniartitsineq 12

Paasissutissiineq 13

2020-mi neqeroortitsinerit 14

Meeqqanik inuusuttunillu katsorsaanissamik neqeroorut 14

Aangajaarniutininik ajornartorsiutaasumik atuisunik katsorsaanermi kommuninik, ilisimatusarfinnik soqutigisaqaqatigiinnillu suleqateqarnissamut isumaqatigiissutit 14

3. 2020-mi naliliivigineqareermermi innersuunneqartut pillugit paasissutissat 15

Ukiumikkut agguataarsimanerat 15

Suiaassutsinut agguataarsimanerat 16

Kommunenut agguataarsimanerat 17

Naliliivigineqareerluni innersuunneqarnermi imigassamik ajornartorsiuteqarnerup annertussusaa 18

Aningaasanoornermi ajornartorsiuteqartut naliliivigineqareerlutik innersuunneqartut 22

Aangajaarniutininik arlalinnik ajornartorsiuteqarneq 24

4. 2020-mi katsorsaanermut tunngatillugu paasissutissat 26

2012-imiit 2020-mut katsorsartittut 26

    2020-mi katsorsartiffik 27

Katsorsaanermi killiffik 28

Katsorsaanermi killiffimmik suaiaassutsinut agguataarineq 28

Katsorsaanermi killiffimmik ukiunut agguataarineq 29

Innersuusseriaaseq.....	29
5. Nuna tamakkerlugu aangajaarniutit pillugit paasisutissiivik (KN-ASI) 2020.....	31
Imigassamik hashimillu ajornartorsiuteqarnerit sivisussusaat katsorsarteqqinnissamillu pisariaqartitsineq.....	32
Atuarsimaneq, inuussutissarsiummik ilinniagaqarsimaneq suliffeqarnerlu	33
Peqqissutsimut tunngasut.....	35
Katsorsartittut 18-it inorlugit ukiulinnik meerallit	35
6. Ukioq manna sammisaq: Katsorsarneqarnermi inooriaatsimik allanguineq katsorsartinnermilu naammagisimaarinnineq.....	40
Katsorsartinnermi inooriaaseq.....	40
7. 2021-mi Allorfimmi iliusissatut pilersaarutit.....	52

Eqikkagaq

Allorfik Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfiup ataani immikkoortortaavoq. Nuna tamakkerlugulmigassamik, hashimik aningaasanoormillu pinngitsuuisinnaajunnaarnermut katsorsartinnissamik neqeroorutisumagisaraa. Allorfiup pilersinneqarneranut anguniagaasoq tassaavoq "Siunissami atornerluisunik katsorsaanssamut nuna tamakkerlugu pilersaarutissatut siunnersuut"¹, nuna tamakkerlugu inersimasut aangajaarniutinik aningaasanoormillu ajornartorsiuteqartut akeqanngitsumik katsorsartissinnaanissaannik imaqartoq. Allorfik 2016-imi januaarip ulluisa aallaqqaataanni pilersinneqarmat katsorsaanssamut akisussaaffik Peqqinnissaqarfimmiit Allorfimmut nuunneqarpoq. Allorfik qitiusumik pinngitsuuisinnaajunnaarnermik paasisimasaqarfimmik, 2016-imiit 2018-imut kommunini tamani innuttaasunut 18-ileereersimasunut katsorsaavinnik pilersitsisumik immikkoortortaarpoq. 2019-imi aangajaarniutinut tunngatillugu katsorsaaneq immikkut inatsiseqalerpoq "Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik katsorsaasarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 10, 12. juni 2019-imeersoq".

Innuttaasut 62%-iini illoqarfimmi Allorfilimmi najugaqartut tunngaviumik tassani katsorsartittarput. Allorfinni katsorsaariaatsit tassaapput oqaloqatigiinneq kajumilersitsisoq, inuullu nammeneq imminut ajornartorsiutinullu qanoq isumaqarfiginera qitiutillugit katsorsaariaaseq. Katsorsaaneq maanna sap. ak.

¹http://naalackersuisut.gl/~media/Nanog/Files/Publications/Departement%20for%20Sundhed%20og%20Infrastruktur/Sundhed/Fremtidens_misbrugsbehandling_2015/DK_PDF_DOK%201_Forslag_til%20Fremtidens_misbrugsbehandling_DK%20DOK1945242.pdf

² http://inatsisit.gl/Lov?rid=%7bEF1F3690-77F8-4FA9-A585-51A44FB97041%7d&sc_lang=kl-GL

ataasiarluni tallimariarluniluunniit takkuttarnikkut sap. akunnerini ikinnerpaamik qulini (10) ingerlanneqartarpoq. Katsorsaariaatsit allat maanna suliarineqarput.

Innuttaasut 38 %-ii illoqarfanni Allorfeqanngitsuniittut, massakkumut namminersorluni ingerlataq Katsorsaavik Nuuk suleqatigalugu katsorsartinnissamik neqeroorfigineqartarput. Nuummi Katsorsaavimmi katsorsaariaaseq Minnesota/CENAPS tunngavigalugu sap. ak. arfinillit arfineq pingasullu akornanni ullormut nalunaaquttap akunnerini tallimani katsorsaasoqartarpoq.

Illoqarfanni Allorfeqartuni katsorsaaneq ataavartumik ingerlanneqartarpoq. Sumiiffinni Allorfeqanngitsuni katsorsaaneq namminersortunik suleqateqarnikkut ukiumut marloriarluni neqeroorutaasarpoq. Illoqarfanni nunaqarfinnilu najugaq qimannagu katsorsaaneq ingerlanneqartarpoq, Qaanaaq aamma Ittoqqortoormiit ukiumut ataasiarlutik tikinneqartarput.

Katsorsartereererup kingorna ikorfartoqatigiinnissaq sapaatip akunnerini 26-ni oqaloqateqartarnissaq neqeroorutaasarpoq. Allorfinni najukkanilu katsorsaaneq qanigisaasunik katsorsaaneq neqeroorutaavoq. Allorfinni katsorsartittumik qanigisaqanngikkaluarluni qanigisaasutut oqaloqateqarsinnaaneq aamma neqeroorutaavoq.

Innersuussinernik katsorsaaneqarnillu nakkutilliineq

Neqeroorut pitsaannerusoq – innersuussutit, katsorsartinneq innuttaasullu ataasiakkaat tunuliaqutaat pillugit paasissutissanik pitsaannerusunik piumasaqaatitaqarpoq. Nuna tamakkerlugu nakkutilliinerup pitsaanerulersinnissaa Paasisimasaqarfiup suliaasa pingaarnerusut ilagaat. Tamanna pingaarnertut paasissutissiiviit pingasut aqqutigalugit ingerlanneqarpoq:

- Innersuussanut paasissutissiivik (innersuussutit)
- Katsorsartittut pillugit paasissutissiivik
- Nuna tamakkerlugu aannajaarniutit pillugu paasissutissiivik, KN-ASI

2020-mi innersuussat

Innuttaasut 951-it katsorsartinnissamut Allorfimmit 2020-mi innersuunneqarput. Innersuunneqartuni 25-t 34-llu akornanni ukiullit amerlanerupput, arnallu 59 %-ullutik angutinit 41 %-iusunit amerlanerullutik (takussutissiaq 3.1 aamma 3.3). Innersuunneqarnermi imigassartoriaatsimik nalileeriaaseq AUDIT atorlugu uuttorneqartarpoq. 2020-mi innersuunneqartut 30 %-ii AUDIT-imi apeqquutit akineqarneri aallaavigalugit imigassamik ajornartorsiuteqanngillat. Katsorsartittut sinneri 70 %-it annertuumik atuisuunngikkunik 13 %-ii ajoqusiinnaasumik atueriaaseqarput, 10 %-ii, 46 %-it pinngitsuuisinnaanatik (takussutissiaq 3.8). Hashimik ajornartorsiuteqarnermik naliliineq: 2020-mi 40%-it hashimik pujortartannginnerarput, taakkulu 2019-imiit amerlanerupput (takussutissiaq 3.8). Hashimik ajornartorsiuteqarnermik uuttueriaaseq DUDIT atorlugu suaassutsinut agguataaraluni aamma naliliivigineqarpoq (takussutissiaq 3.13 aamma 3.14). Aningaasanoornermik ajornartorsiuteqarneq: 80 %-it aningaasanoorneq ajorput. Aningaasanoortarnerartut akornanni 40%-it aningaasanoornermik ajornartorsiuteqarput (takussutissiaq 3.15 aamma 3.17). Innuttaasut aannajaarniutinik arlalinnik ajornartorsiuteqarlutik katsorsartittut amerlassusaat takussutissiami 3.17-imi naatsorsorneqarput.

2020-mi katsorsartittut

Katsorsartinnissamut innersuunneqarnerup katsorsartinnerullu naammassinissaanut piffissaq ingerlasarpoq. Innuttaasut 721-it katsorsartinnertik 2020-imi naammassivaat. Katsorsartinnerit naammassineqartut maanaannarlu unitsinneqartut kisitsimmi ilaapput. Allorfiit siulliit atulerneranniit katsorsartillutik

Ukiumoortumik nalunaarusiaq 2020

naammassisartut amerliartorput (takussutissiaq 4.1). Katsorsaanerup sapingisamik najukkami ingerlanneqarnissaa kommuninit annertuumik kissaataavoq. Najukkami katsorsartinneq nutaamik neqerooruteqalernikkut kommuninilu illoqarfiit annersaanni Allorfeqalernikkut nukittorsarneqarpoq. Katillugit 78%-it 2020-mi najukkaminni katsorsartippat (takussutissiaq 4.3). Katsorsartinnerminnik naammassinnittut katillugit 92%-iupput (takussutissiaq 4.4). Katsorsartinnerit naammassisat, innuttaasup minnerpaamik sapaatip akunnerini arfinilinni katsorsartissi-maneratut nassuiarneqarput.

Nuna tamakkerlugu aangajaarniutit pillugit paasissutissiivik (KN-ASI)

Imigassamik atuineramik ajornartorsiutillit 39%-iinnaat, hashimillu atuisut 40%-ii ajornartorsiutip pilerneraniit ukiut tallimat iluanni katsorsartittarput. Aangajaarniutinilu taakkunani marlunni 17%-it 24%-llu akornanni ukini 20-ni sivisunermilluunniit ituineq ajornartorsiutaasimalluni (takussutissiat 5.1 aamma 5.2). Najukkami katsorsaanerit amerlinerisigut katsorsarneqarnissamat utaqqineq 2021-mi sivikinnerulissaaq.

Katsorsartittut katillugit 53%-it sionatigut katsorsartereersimasuupput (takussutissiaq 5.3). Katsorsartittut amerlasuut sivikitsumik atuarsimapput, amerlanerillu 56 % ilinniagaqarsimanatik (takussutissiat 5.4 aamma 5.5). Katillugit 81%-it sulineramik inuussutissarsiutillit, 75%-it sulisartutut imaluunniit 6 % namminersortutut (takussutissiaq 5.6). Innuttaasut katsorsartittut amerlasuut 18-it inorlugit ukiulinnik meeraqarput. Innuttaasuni 721-ini katsorsartittuni 38 %-it ataatsimik amerlanerilluunniit angerlarsimaffimmiittunik 18-it inorlugit ukiulinnik meeraqarput (takussutissiat 5.9). Katsorsartittut amerlasuut meeraanermi angerlarsimaffimmi toqqissisimanangitsumi peroriartortuupput (takussutissiaq 5.10), taamatuttaaq amerlaneroqisut aangajaarniutinik ajornartorsiuteqartunik angajoqqaarput, qatannguteqarput imaluunniit aanakkoqarlutik (takussutissiat 5.11-17).

Ukiumi matumani sammineqartoq: Katsorsartinnermi inooriaatsip allangornera aamma katsorsaariaatsimik naammagisimaarinninneq

Innuttaasup inuunermi iluarisimaarinninnera WHO-5 score-imik misissuisarneq malillugu katsorsarneqarnerup aallartinnerani aamma sapaatip akunneri arfinillit qaangiunnerani iluarisimaarinninnermik misissuineq ingerlanneqartarpoq. Innuttaasut amerlanerit misissuinerimi, sapaatip akunneri arfinillit qaangiunnerini inooriaatsimikkut iluarisimaarinninnerat appartoq paasineqarpoq. Innuttaasut 83—it WHO-5 score-at appartoq, 60-illu qaffariaateqarnerat misigivaat. Angutini WHO 5 score apparnerusimasooq misissuinerit takutippaat, agguaqatigiisillugu angutini appariarnera 36-ulluni arnanilu 14-iulluni. WHO 5-i DUDIT-score-mut aggulunneqarnerani takuneqarsinnaavoq allanguut annikinnerpaaq angutini arnanilu ikiarooratumik ajortorsiuteqanngitsuneersuusoq. Allanguut annerpaat arnani ikiaroorartumik ajornartorsiutilinni takuneqarsinnaavoq, angutini annertuumik pinngitsuuisinnaajunnaarsimasuni annertunerpaamik appariaateqarluni. Allatsinnermi sap.ak arfinillit qaangiunneranni imigassamat pinngitsuuisinnaajunnaarsimasut WHO 5 score-lu apparnerat siuliani eqqaaneqartut annertoqatigaat.

Allorfik atuisut katsorsartinnertik qanoq isumaqarfigineraat pillugu 2020-mi misissuivoq. Apersuinerit immersugassat atorlugit ingerlanneqarput. Misissuinerimi oqaloqateqaqqaarneq, katsorsartinnerup ingerlanera pillugu paasissutissinneqarneq, katsorsartinnissaq sioqqullugu utaqqineq, katsorsartinnerup ingerlanerani naammagisimaarinninneq, katsorsaasumik suleqateqarneq aamma katsorsaasup inuttut soqutiginninnera pillugu. Katillugit 85-it peqataaffigaat. Atuisut isumaannik misissuinerimi aperineqartut akippat Allorfimmi katsorsartinnertik naammagisimaarlugu naammagisimaarluarluguluunniiterserpoq. Innuttaasut akissutaat naapertorlugu katsorsaasut pisortaqarfinnik suleqateqarneri minnerpaamik naammagisimaarneqarput. Taamaattumillut 2021-mi pitsanngoriartinneqarnissaa ukkatarineqassaaq.

2021-mi iliuuserisassatut pilersaarutit

Iliuuserisassatut pilersaarutit kapitalit arfineq aappaanni atuarneqarsinnaapput.

1. Allorfik innuttaasunillu katsorsarsaasarnermi neqeroorut

Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Ataatsimiititaliap isumaqatigiissutigalugu innersuussutaa naapertorlugu, 2014-imi Upernaakkut Ataatsimiinnermi saqqummiussassamik, akeqanngitsumik katsorsartittalernissamik neqerooruteqalernikkut, atornerluinnermut katsorsartinnissamik pisariaqartitsinermik inuiaqatigiinnullu iluaqutitassaanik misissueqqissaartoqarnissaanik Naalackersuisut peqquneqarnissaat, Inatsisartut 2013-imi Ukiakkut Ataatsimiinnerminni aalajangerpaat (UKA2013/61).

2014-imi Ukiakkut Inatsisartut Ataatsimiinneranni saqqummiussassamik, Aanngajaarniutinik ajornartorsiutaasumik atuisut katsorsartissinnaanissaannik siunissami neqerooruteqalernissamut pilersaarusiornissaannik 2015-imi Upernaakkut Ataatsimiinnermi ilanngunneqarsinnaanissaa piviusunngortinneqarsinnaangorlugu Naalackersuisut peqquneqassasut Inatsisartut aalajangerpaat.

Misissueqqissaarneq *"Atornerluisunik katsorsaaneq, pisariaqartitsineq inuiaqatigiinnullu iluaqutitariumaaga"*² Naalackersuisunit 2014-imi Upernaakkut Ataatsimiinnermi saqqummiunneqartumi, ajornartorsiutaasumik atornerqartut pingaernerit imigassaq, ikiaroorartoq hashi aningaasanoornerlu ukkanneqarput. Kikkut aanngajaarniutinik ajornartorsiuteqarnersut, ajornartorsiutip kingunerisai, katsorsartinnissamik pisariaqartitsineq, atornerluinerup pinngitsuuisinnaanginnerullu inuiaqatigiinnut kingunerisai nalunaarusiami allaaserineqarput.

Nunatsinni aanngajaarniutit ajornartorsiutaanerannik annikillisisinnaanermik misissueqqissaarnermi eqikkaanerup takutippaa annertuumik angusaqarfiusinnaanera. Ukiut inuuffiusinnaasut amerlinerisigut, peqqinnerulernikkut inuunerullu naleqarnerulerneratigut, kiisalu inuttut atukkat kingornuttakkat pitsaanngitsut unitsinneqarnerisigut allannguisoqarsinnaasoq. Taamatuttaaq inuiaqatigiinni inunnilu

²http://naalackersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Departement%20for%20Sundhed%20og%20Infrastruktur/Sundhed/Misbrugsbehandling/Redegoerelse_Misbrugsbehandling.PDF

ataasiakkaani peqqissutsikkut naligiinnginnerup annikillisinneqarneratigut annertuunik angusaqartoqarsinnaavoq.

"Nuna tamakkerlugu siunissami atornerluisunik katsorsaasarnissamut pilersaarutissatut siunnersuummi" 2015-imi Upernaakkut Ataatsimiinnermi saqqummiunneqartumi, imigassamik, hashimik aningaasanoornermillu ajornartorsiuteqarnermi katsorsartinnissamut neqeroorut ataatsimoortoq ilisimatusarnermillu tunngaveqartoq nassuiarneqarpoq. Ajornartorsiutit sapinngisamik piaartumik suussusersinissaat innuttaasut qanigisaasullu pilertortumik ikiorserneqarnissaat anguniagaapput. Pilersaarummi aanngajaarniutininik aningaasanoornermillu ajornartorsiuteqarnermik pitsaaliuinerneqarni maanna iliuuserineqartut nassuiarneqarput. Pilersaarummi pinngitsuuisinnaajunnaarnermut tunngatillugu inatsisiliornissaq kajumissaarutaavortaaq. Pilersaarut naapertorlugu katsorsaanerme kissaataavoq:

- Inuttut atukkat pitsaanngitsut kingornunneqartarnerisa unitsinneqarnissaat
- Katsorsartinnerup sunniutaata attanneqaannarnissaa
- Aanngajaarniutininik atuisuusimasut inuiaqatigiinni sulinikkut aningaasatigullu inerisaaqataasinnaanngorlutik suliffeqalernissaat aamma/imaluunniit ilinniagaqarnissaat

2016-imi januaarip ulluisa aallaqqaataanni aanngajaarniutininik ajornartorsiutilinnik katsorsaaneq Peqqinnissaqarfimmiit Allorfimmut nuunneqarpoq. Allorfik tassaavoq aaqqissuusaaanikkut Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfiup ataani immikkoortutut inissisimasoq, nuna tamakkerlugu aanngajaarniutininik pinngitsuuisinnaannginnermut aningaasanoornermillu ajornartorsiuteqartunut katsorsartinnissamik neqeroorutininik isumaginnittoq. Allorfimmi neqeroorut *"Nuna tamakkerlugu siunissami atornerluisunik katsorsaasarnissamut pilersaarutissatut siunnersuummik"* tunngaveqarpoq. Nuna tamakkerlugu neqeroorummik katsorsaanernek assigiinngitsunik amerlanernek pilersitsinissaq, innuttaasullu najugaanut sapinngisamik qaninnerpaami neqeroorutaanissaa pilersaarummi anguniagaavoq. Tamatuma saniatigut katsorsaaneq katsorsartittunilu ataasiakkaani isumaginninnermut peqqinnermullu tunngatillugu iliuuserisat iluaqutaasussat pisariaqartinneqarsinnaasut ataqatigiissapput. Tamanna Allorfiup kommunit Peqqinnissaqarfiullu akornanni innuttaasunut tunngatillugu iliuuserisat, pisortaqarfinni assigiinngitsuni, attuumassuteqarfinni pingaa- rutilinni suleqatigiininnermut tunngatillugu isumaqatigiissuteqarnikkut qulakkeerneqassaaq. Tamatumunnga atatillugu innuttaasut katsorsartittut tamarmik katsorsartereerneq kingorna qanoq ingerlariaqqinnissamik pilersaarummik isumaqatigiissutaasumik peqassapput. Inooriaatsimut nutaamut aanngajaarniutininik atuiffiunngitsumut ikaarsaarfissinissaq siunertaralugu, assersuutigalugu ilinniartitaanissaq suliffeqarnissarluk qulakkeerniarlugit katsorsartereernermi pisussanut pilersaarusiunneqassapput.

"Nuna tamakkerlugu siunissami atornerluisunik katsorsaasarnissamut pilersaarutissatut siunnersuut" Allorfinni katsorsaaneq ilisimatusarnermik tunngaveqarpoq. Pinngitsuuisinnaajunnaarnermut Paasisimasaqarfimmit aanngajaarniutininik aningaasanoornermullu tunngatillugu ineriartorneq malittarineqarluni. Tunngaviummik periutsinik Allorfinni atornerqartunuk allannguinissamut tunngavissaqarsimangilaq, kisiannili maanna inuunerneq akuersarneq tamatumunngalu atatillugu utersaarnissamik pitsaaliuineq pilersinneqarput, taamatutaaq 2018-imi katsorsaasutut ilinniartitaaneq, aappariinnik ilaqutariinnillu katsorsaanernek ingerlariaqqiffissinneqarpoq.

Nuna tamakkerlugu pilersaarut naapertorlugu katsorsaaneq, peqqissutsimut tunngatillugu nakorsaariaatsitut allatuulli "stepped care model" (alloriarnerit tulleriaarlugit) katsorsaanerup neqeroorutaasumi akuliunnerup

tamatigut innuttaasup najugaanut sapinngisamik qaninnerpaami ingerlanneqarnissaa qulakkeerniarneqassaaq. Alloriarnernik tullerriaarineq makkunanga tunngaveqarpoq:

1. Ajornartorsiutigisat, naatsorsuutigisat, nukissat katsorsartinnissamullu periarfissat aallaavigalugit, inunnut ataasiakkaanut katsorsartinnissamik neqeroorutit naleqqussarnissaat kiisalu
2. katsorsartinnissamut neqeroorutip, tamatumunnga tunngatillugu, ilisimatusarnikkut ilisimasanut naapertuuttuunissaa

Aangajaarniutitik ajornartorsiutilinnik katsorsaaneq 2019-imi inatsisiliuunneqarpoq. "Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik katsorsaasarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 10, 12. juni 2019-imeersoq".

Allorfik, Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfik

Aangajaarniutitik ajornartorsiutaasumik atuisunik katsorsaanermit Nuna tamakkerlugu pilersaarummi neqeroorutitut ataatsimoortunut akisussaaffik maanna Allorfimmi Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfimmiit aqunneqarpoq. Paasisimasaqarfiup Allorfinnut katsorsaaviusunut tunnga- tillugu suliasat aalajangersimasut katsorsaanerlu tamakkiisoq isumagisarai, tamatumalu peqatigisaanik ataqatigiissaarinerit aamma katsorsaariaatsinik pitsaassutsimillu qulakkeerisut isumagisaralugit. Suliat pingaarnertut tassaapput:

- Aangajaarniutitik ajornartorsiuteqarnermit aningaasanoornermullu nuna tamakkerlugu iliuuseqarnernik ataqatigiissarineq
- Nuna tamakkerlugu aangajaarniutit pillugit paasisutissiivik (KN-ASI) (paasisutissiivinnillu allanik) isumaginninneq Iliuserisanik nakkutilliineq naliliinerlu
- Allorfinni katsorsartinnerup paasisanik nutaanerpaanik, periutsitut pitsaanerpaatut nalilikkanik tunngaveqarnissaanik qulakkeerinninneq
- Aangajaarniutitut aningaasanoornermullu tunngatillugu ilinniartitaanernik inerisaaneq pilersaarusernerlu, tamatumunngalu atatillugu katsorsaanermit assersuutigalugu oqaloqatigiinnermik kajumilersitsisumik inuullu nammineq ajornartorsiutiminullu qanoq isumaqarfiginninnera qitiutillugit katsorsaariaatsimik piginnaasat, Allorfinni pigineqarnissaanik qulakkeerineq
- Nalilivigeriikkanik katsorsartinnissamut innersuussinermi innersuussinermullu maleruagassiornermi pingaarnertut akisussaaneq
- Aangajaarniutitut aningaasanoornermullu tunngatillugu ajornartorsiutitik suliaqarnermi paasisutissiinissamut ingerlatitseqqiinnissamullu pingaarnertut akisussaaneq
- Namminersortut katsorsaanermit neqeroorutaannik akuersisarneq nakkutilliinerlu (immikkulli inatsisiliuunneqarnissaa piumasaqaataavoq)
- Allorfinni aangajaarniutitik ajornartorsiutilinnik katsorsaasunik ajornartorsiutaasumillu atuisut pingaarnertut attaviinik ikorfartuinissamut/supervision pingaarnertut akisussaasuuneq
- Ullumikkut katsorsartinnissamik neqeroorfigineqarsinnaanngitsunut katsorsaanermit neqeroorutitik inerisaanissaq
- Pisortaqarfiit akimorlugit ataqatigiissaarinermit suleqatigiinnermilu pingaarnertut inissisimaneq
- Aangajaarniutitut tunngatillugu pisortani namminersortuni assigiimmik anguniagaqartuni peqataaneq
- Aangajaarniutitik ajornartorsiutilinnik katsorsaanermit tunngatillugu kommuninut, ilisimatusarfinnut soqutigisaqatigiinnullu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissusiorneq

Maanna kommunini tamani Allorfeqarpoq. 2016-imi 2017-imilu Qaqortumi, Nuummi kiisalu Sisimiuni katsorsaaviit pilersinneqarput. Allorfiit Aasianni Ilulissanilu 2018-imi pilersinneqarput.

Nittartakkani www.sullissivik.gl aamma www.allorvik.gl -imi qanoq ililluni katsorsartittoqarsinnaaneranut paasissutissat pissarsiaasaapput. Innersuussinerit tamarmik qarasaasiaq atorlugu ingerlanneqartarput. Illoqarfiit Allorfeqartut avataanni nalinginnaasumik sulianik ingerlatsisut katsorsartinnissamut innersuussisarput, Allorfeqartunili innuttaasut toqqaannartumik saaffiginnikkajunnerusarput.

Katsorsartinnissamik neqeroorut

Katsorsaanissamik neqeroorutiniq kissaateqarnek, katsorsaanermi periutsit assigiingitsut arlallit atorlugit inuiaqatigiit sumi najugaqarneq apeqputaatillugu ingerlanneqartarpoq. Allorvik ulluunerani orninneqarsinnaavoq pisariaqartitsinerlu naapertorlugu atorneqarsinnaalluni.

Allorfinni katsorsaaneq, oqaloqatigiinneq kajumilersitsisoq inuullu nammineq ajornartorsiutiminut qanoq isiginninneranik aallaaveqartumik ingerlanneqartarpoq. Katsorsaaneq maanna 20-riarluni oqaloqateqarnikkut ingerlanneqartarpoq. Katsorsaariaatsit allat inerisarneqartuarput.

Innuttaasut Allorfilimmi najugaqanngitsut, Nuummi Katsorsaavimmit namminersortumit, kingullermik suliarinnittussarsiuussinerimik neqeroortitsinerimik 17-iniusunit suliarinnittussanngortut 2023-mi apriliip ulluisa aallaqqaataata tungaanut sullinneqarput. Katsorsaavik Nuuk katsorsaaneq periutsimik Minnesota/CENAPS-imik, ulluunerani nalunaquttap akunnerini tallimani, sapaatip akunneri arfinillit arfineq pingasullu akornanni katsorsartinnermik suliaqarpoq.

Allorfiit avataanni katsorsartinneq, Nuummi najukkanilu ukiumut marloriarluni neqeroorutigineqartarpoq. Eqimattami ataatsimi peqataasut 11-t tikillugit – nunaqarfinnilu annerusuni ingerlanneqarpoq. Qaanaami Ittoqqortoormiinilu ukiumut ataasiarluni tamanna pisarpoq. Tasiilami inuit 22-it katsorsarneqartarput, taakkulu ukiumut marloriarluni tikiinneqartarput. Najukkani katsorsaanerit kommunit kissaatigisaat tunngavigalugit ingerlanneqartarput. Innuttaasut najukkaminni katsorsartissinnaanngitsut Nuummi najugaqartinneqarlutik katsorsartinnissamik neqeroorfigineqartarput.

Katsorsartereernerimik sap. ak. 26-imi katsorsartereernerup kingornaikorfartoqatigiinneq tamani atuuppoq. Allorfinni najukkanilu katsorsaanerimik qanigisaasunik katsorsaaneq neqeroorutaavoq. Qanigisaasunut neqeroorutaareersut saniatigut innuttaasunut katsorsartinningsunut qanigisaasut aamma innersuunneqartarput, taanna Allorfinni taamaallaat neqeroorutaavoq.

Aningaasanoornermik ajornartorsiuteqarnermik katsorsartinnissamut neqeroorut, aanngajaarniutinik pinngitsuuisinnaajunnaarnermik neqeroorummit immikkooruteqalaarpoq. Innuttaasunut aningaasanoornermik ajornartorsiuteqartunut, ornigulluni katsorsartinnissamik neqeroorut immikkut ittoq Allorfimmi neqeroorutaavoq. Taamaattorli najukkani katsorsaanermi imaluunniit Nuummi Katsorsaavimmi, innuttaasut aanngajaarniutinik ajornartorsiutillit peqatigalugit ingerlanneqartarluni. Tamama saniatigut Allorvik Odensemi aningaasanoornermik pinngitsuuisinnaajunnaarsimasunut katsorsaavimmik /Center for Ludomani innuttaasunik (qallunaatulli oqaasiliinnarnik) katsorsaaviusinnaasumikk sulqateqarpoq. Tamanna, internetikkut imaluunniit Odensemi eqikkakkamik, ulluni aqqanilinni internetikkut ingerlanneqarsinnaavoq.

2. Allorfirmi Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfimmi 2020-mi suliat

Allorfik, Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfik assigiinngitsorpassuarnik suliassa qarpoq, ”Nuna tamakkerlugu pilersaarut siunissami atornerluinermut katsorsaasarneq pillugu siunnersuut” siunertanut aalajangersimasunut tunngasumik suliassa qarpoq. Allorfirmi Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfimmi suliat pingaarnarpaat allaaserineqartut tulliini nassuiarneqarput.

Innersuussinernik katsorsaarnillu nakkutilliineq

Pitsaasumik katsorsaaneq kikkut innersuunneqarnerannut, katsorsarneqarnerannut, katsorsartereernermi ikorfartorneqarnerannut katsorsartinnermilu angusap attatiinnarneqarsinnaaneranut paasisutissaqarneranik piunasaqaatitaqarpoq. Nakkutilliinerup siunertaraa siunissami kikkunnut neqeroorutit suut iluaqutaanerannik, allamilu neqeroorfigineqarnissamikq pisariaqartitsinerup nalilersortuarneqarnissaa.

Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfiup Allorfinni innuttaasunik innersuussinernik, katsorsaarnernik katsorsartereernermilu ikorfartuinermik nuna tamakkerlugu nakkutilliinermik pitsanngorsaaniisaq nakkutigisaraa. Aammattaaq Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfiup innuttaasut katsorsartittut aanngajaarniummik imaluunniit aningaasanoornermik ajornartorsiutillit unammilligassaannut allanut tunngatillugu, pisortaqaarfinni atorfillit suleqatigalugit iliuuseqarnissamik qulakkeerinissaq suliassa pingaarnarpaat ilagaat.

Nuna tamakkerlugu nakkutilliineq pingaarnertut paasisutissanik katersuiviit pingasut atorlugit ingerlanneqarpoq. Nunatsinni qarasaasiami paasisutissanik katersivik toqqorsiviutigisoq ukuninnga pingasunik ima qarpoq:

- Innersuussanut paasisutissiivik (innersuussutit)

- Katsorsartittut pillugit paasissutissiivik
- Nuna tamakkerlugu aanngajaarniutit pillugit paasissutissiivik, KN-ASI

Innersuussanut paasissutissiivik 2016-imi pilersinneqarpoq. Taanna katsorsartinnissamut innersuussat pillugit paasissutissanik imaqarpoq. Immersugassaq WHO-mit inerisarneqarsimasoq AUDIT (The Alcohol Use Disorders Identification Test) aamma DUDIT (Drug Use Disorders Identification Test) aningaasanoornermik ajornartorsiuteqarneq pillugu innersuussinermi immersugassaq 2018-meersumi ilaapput. Taakku pingasut atorlugit innuttaasooq katsorsartinniarluni saaffiginninniaripat, aanngajaarniutininik aningaasanoornermilluunniit ajornartorsiutip qanoq annertutiginerata naliliiviginissaa takuneqarsinnaalertarpoq.

Katsorsartittut pillugit paasissutissiivik 2016-imi aamma pilersinneqarpoq. Taanna katsorsartissimasut, katsorsartinnerit naammassineqartut sumilu katsorsartissimani pillugit paasissutissanik imaqarpoq.

Nuna tamakkerlugu aanngajaarniutit pillugit paasissutissiivik (KN-ASI), innuttaasup aanngajaarniutininik atuineranut atatillugu ajornartorsiutigisinnaasaasa arfineq marlunnut ukununga attuumassuteqarnerannik aaqqissuussamik qulaajaaneq: Timikkut peqqinneq, suliffik aningaasaqarnerlu, pinerlunneq, imigassaq, aanngajaarniutit allat nakorsaatillu, ilaqtariinnermut inuttut atukkanut tunngasut tarnikkullu peqqis suseq. Taanna 2018-imi pilersinneqarpoq. Tamatuma saniatigut innuttaasut KN-ASI naannerusoq atorlugu katsorsaaneerup aallartinneraniit sapaatip akunneri arfinillit aamma katsorsaaneerup naammassinneraniit qaammatit pingasut, arfinillit aammalu aqqaneq-marluk qaangiunnerini malinnaavigineqartarlutik.

Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasagarfiup Allorfiup paasissutissiiviinit paasissutissat ilisimatusarnermi atorneqarnissaat kissaatigaa. Ilisimatusarnermit aallaaveqarluni allaaserisaq siulleq Allorfiup paasissutissiivianit paasissutissanik tunngavilik 2019-imi saqqummersippaa. Allaaserisap qulequtaraa "Does establishing local treatment institutions lead to different populations seeking treatment among Greenlandic Inuit?"

Ilisimatusarnermi paasissutissanik tunngaveqarluni allaaserisaq aamma ukioq 2020-mi saqqummersinneqarpoq tullialu aamma suliarineqaleruttorluni. Allaaserisaq siulleq AUDIT atorlugu misissueriaaseq imaraa. Aappaalu angerlarsimaffeqanngitsut katsorsartittarnerat pillugu allaaserisaalluni.

Coronap nala Allorfillu

Allorfirmi katsorsaaneq coronap nalaani ingerlaannarpoq. Innuttaasut immikkut pisariaqartitsisut Allorfirmi oqaloqatigineqarsinnaasimapput 2020 upernaakkut matoqqatinneqarallannerani. Telefonikkut katsorsaaneerit iluatsilluartumik ingerlatereerlugit innuttaasunillu iluarisimaarneqarmat, atuisunit kissaatigineqassappat Allorfirmi katsorsaaneerit aamma qanigisaasunik oqaloqateqarnerit telemedicin atorlugu ingerlanneqartarnissaat periarfissatut ammaffigineqarpoq. Ittoqqortoormiini najugalinnut katsorsarneqarnissamik kissateqartunut Peqqissaavimmiit oqaloqateqarsinnaaneq periarfissaavoq. Nunaqarfinnilu ataasiakkaani peqqissaavinni imaluunniit kommunip allaffiini Allorfirmi katsorsaasumik oqaloqateqarluni katsorsarneqarnissaq periarfissaavoq.

Ilinniartitsineq

Ilinniartitsineq katsorsaariaatsinut katsorsaaneerullu immikkoortuinut tunngatillugu nunarsuaq tamakkerlugu innersuussutaasunik tunngaveqarpoq. Allorfiup ataani tunngaviummik ilinniartitaanerit tassaapput:

1. Aanngajaarniutitut aningaasanoornermillu pinngitsuuisinnaajunnaarsimasut pingaarnertut attaviattut ilinniarneq
2. Aanngajaarniutitik pinngitsuuisinnaajunnaarsimasunik katsorsaasutut ilinniarneq

Ilinniarneq katillugit tallimanik immikkoortoqarpoq. Modulit tamarmik ullunik tallimanik sivilissuseqarput. Aanngajaarniutitik aningaasanoornermillu pinngitsuuisinnaajunnaarsimasut pingaarnertut attaviattut ilinniartitaaneq

modulitik marlunnik immikkoortoqarpoq. Aanngajaarniutitut aningaasanoornermillu tunngatillugu katsorsaaneq pillugu ilisimasamik, katsorsaanermik ilisimasamik kiisalu oqaloqatigiinnermik kajumilersitsisumik (MI) ilinniartitsinermik imaqarluni. Aanngajaarniutitik atuisunik katsorsaasutut ilinniarneq; pinngitsuuisinnaajunnaarsimasut pingaarnertut attaviattut ilinniarnermik aallartittarpoq, inuup imminut ajornartorsiutiminullu qanoq isumaqarfiginninnera qitiutillugit ingerlanneqartarluni. Katsorsaariaatsimut tunngasut, Kognitiv adfærdsterapi (KAT) peruseralugu ingerlanneqartut nali- nginnaasut modulit pingajuanniit tallimaannut immikkoortoqarput aanngajaarniutitik aningaasanoornermillu pinngitsuuisinnaajunnaarnermut ajornartorsiutaasumik atuisup ajornartorsiutini pillugit eqqarsaatai tunngavigalugit oqaloqatigiinnikkut katsorsaanermik kiisalu ilaqutariinnik aappariinnillu katsorsaanermik imaqarluni.

Pinngitsuuisinnaajunnaarsimasut pingaarnertut attaviattut ilinniarneq upernaakkut ukiakkullu ingerlanneqartarpoq. Ilinniarnermut tassunga qinnuteqartut amerliartuinnarput, 2019-imilu kissaataasoq naapertorlugu Qaqortumi immikkut ilinniartitsisoqarluni. Katsorsaasutut ilinniartitaaneq 2020-p tungaanut ukiut tamaasa ingerlanneqartarpoq.

Ilinniarnertit Peqqissaanermik Ilinniartitit Suleqatigalugu ingerlanneqarput. Danmarkimi tunngaviummik ilinniartitaanerit Sundhedsstyrelsimeersut imigassamik ajornartorsiuteqartunut katsorsaasutut ilinniartitsineri nunatsinni pissutsinut naleqqussakkamik ingerlanneqartarput. Ilinniartitsinerit hashimik aningaasanoornermillu ajornartorsiuteqartunik katsorsaanermut tunngasunik ilaneqartarput.

2021-mi ilinniartitaanerit allanngortinneqarnissaat naatsorsuutigineqassaaq, ilusilersorneqarneri maannakkut takisuumik ilinniarsimassutsimik piumasaqaatigineqartunut naleqqussakkamik tulluussagaalissapput.

Paasissutissiineq

Paasissutissiineq sulii qitiuvoq. Inunnik sullissinissamik siunertaqarlutik ilinniagaqarsimasut, inuit pinngitsuuisinnaanngitsut qanigisaasullu, katsorsartinnissamut periarfissanik katsorsartinnerullu sunik imaqarnera pillugu ilisimasamik pisariitsumik pissarsisinnaassapput. Katsorsaanerup iluaqutitaqarnera ilisimavarput. Ilisimasarlu taanna inuiaqatigiinni ilisimaneqassaaq.

Allorfik, kommuninut susasaqartunullu allanut aanngajaarniutitut aningaasanoornermillu kiisalu katsorsartinnissamut innersuussinermut tunngasunik, ullut tamaasa ilitsersuivoq. Oqarasuaatikkut siunnersuisarfik: 52 53 43 ulluinnarni nalunaaqutaq ullaakkut qulingiluanit ualikkut pingasut akornanni ammasarpoq. Nittartagaq www.allorfik.gl ilaatigut imigassamik ikiaroorartumillu ajornartorsiuteqarneq paasiniarlugu apeqqutitik akissasunik aallerfiusinnaasoq, katsorsartinnissamut neqeroorut pillugu paasissutissanik najukkanilu katsorsaaviit pillugit paasissutissanik imaqartoq Allorfimmit pilersinne- qarpoq. Nittartakkap saniatigut aamma KNR-imi ussassaarutit ingerlanneqarput.

Ukiumoortumik nalunaarussiaq 2020

Allorfirmi inunnik qanimut sullissisut inuusuttunik hashimik ajornartorsiutilinnik pikkorissaanermik neqerooruteqarpoq. Tamatumalu saniatigut ulluni pingasuni aanngajaarniutininik atuinermi qanoq kinguneqartarneri taakkulu ilaqutariinnut qanoq sunniuteqarsinnaaneri sammillugit pikkoris-saanermik neqerooruteqarpoq.

Allorfiup sulissutiguarpaajornannigitsumik katsorsartinnissamut innersuussisoqarnissaa. Ullumikkut innuttaasut, kommunemi sullissisumut saaffiginnikkut imaluunniit nammineq Allorfirmut saaffiginnikkut innersuunneqarsinnaapput. Allorfiup suliaasa 2020-mi nanginneqartut ilagaat, pisortat suliffeqarfiutaasa suliffeqarfiillu annerusut namminneq sulisuminnik katsorsartinnissamut innersuussisinnanissaat anguniarlugu suliniuteqarneq. Taamatullu akisussaaffimmik tigusinikkut katsorsartereernermi ikorfartorneqarnissap pilersaarusiornissaanut aamma nuna tamakkerlugu aanngajaarniutit pillugit paasissutissiivimmumut nalunaaruteqarnissaq.

2020-mi neqeroortitsinerit

Pilersaarut naapertorlugu 2019-imi ukiassakkut, aanngajaarniutininik ajornartorsiuteqarnermut ulluunerani katsorsaanissaq suliarinnittussarsiuunneqarpoq. Sullissinissamik isumaqatigiissut massakkut atuuttoq 2021-mi marsip ulluisa 31-ata tungaanut sivitsorneqarpoq, 2020-milu nutaamik suliarinnittussarsiuussisoqarpoq. Isumaqatigiissutigineqartorlu taanna immikkoortunut 17-nut aggulugaalluni taakkualu tamarmik Katsor-saavik Nuumminggaanniit suliarineqartussatut akuerineqarput. Sullissinissamik isumaqatigiissutigineqartoq 2020-meersaq 2024-mi marsip 31-ata tungaanut atuuttussatut isumaqatigiissutaavoq.

Meeqqanik inuusuttunillu katsorsaanissamik neqeroorut

Allorfik meeqqanut inuusuttunullu katsorsartinnissamut immikkut neqeroorummik pilersaarusoqqullugu Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfimmit qinnuigineqarpoq. Pilersaarut 2019-imi Upernaakkut Ataatsimiinnermi Inatsisartuni ilaasortanut agguanneqarpoq. Inatsisartunut ilaasortat 2017-imi Upernaakkut Ataatsimiinnermini imm. 185 oqaluuseraat: *”Kingusinnerpaamik 2018-imi ukiakkut ataatsimiinnermi meeqqanik inuusuttunillu 18-it inorlugit ukiulinnik hashimik atuisunik immikkut katsorsaasarnissamut neqeroorutininik pilersaarusiornissaannik Naalakkersuisut peqquneqarnissaasa Inatsisartunit aalajangiivigineqarnissaanut siunnersuut”*, tamatumani tunuliaqutaavoq. Pilersaarummi 15-iniit 24-nut ukiullit immikkut pineqarput, Avannaatalu Kommuniani Allorfik Avannaani 2019-ip naalernerani isumaqatigiissut siulleq atuutilersinneqarluni.

Allorfirmi sulisut aalajangersimasut meeqqanik inuusuttunillu katsorsaasalernissamut ilinniartinneqar-nissaat siunertaralugu nunarsuarmi Coronap ajornartoortitsinera pissutigalugu kinguartinneqarpoq.

Ilinniartitsinissap aasarluarnerani 2021-mi pinissaa pilersaarutaavoq.

Aanngajaarniutininik ajornartorsiutaasumik atuisunik katsorsaanermi kommuninik, ilisimatusarfinnik soqutigisaqatigiinnillu suleqateqarnissamut isumaqatigiissutit

Sullissisut assigiinngitsut suleqatigineqarnissaat qulakkeerniarlugu Allorfik Kommuninik ataasiakkaanik isumaqatigiissusiorpoq. 2020-mi Kommune Kujalleq kisiat pinnagu kommuninik suleqateqarnissaq Allorfirmiit isumaqatigiissutigineqarpoq, Kommuneqarfik Sermersooq suleqatiginera sivitsorneqarluni. Inuit tarnikkut nappaateqartut aanngajaarniutininik atugallit pillugit peqqinnissaqarfik suleqatigiinnissamik pilersaarummik 2020-mi isumaqatigiissuteqarfigineqarpoq. Suliffeqarfittaaq Tele Greenland sulisuminik katsorsartinnissamik kissaateqartunik innersuussisinnanissamik isumaqatigiissutiqarfigineqarpoq.

Allorfik, aningaasanoornermik pinngitsuuisinnaajunnaarsimasunut qitiusumik sullissivimmik Odense-miittumik Center for Ludomanimik taaguuteqartumik, inunnik aningaasanoornermik ajornartorsiutilinnik

Ukiumoortumik nalunaarussiaq 2020

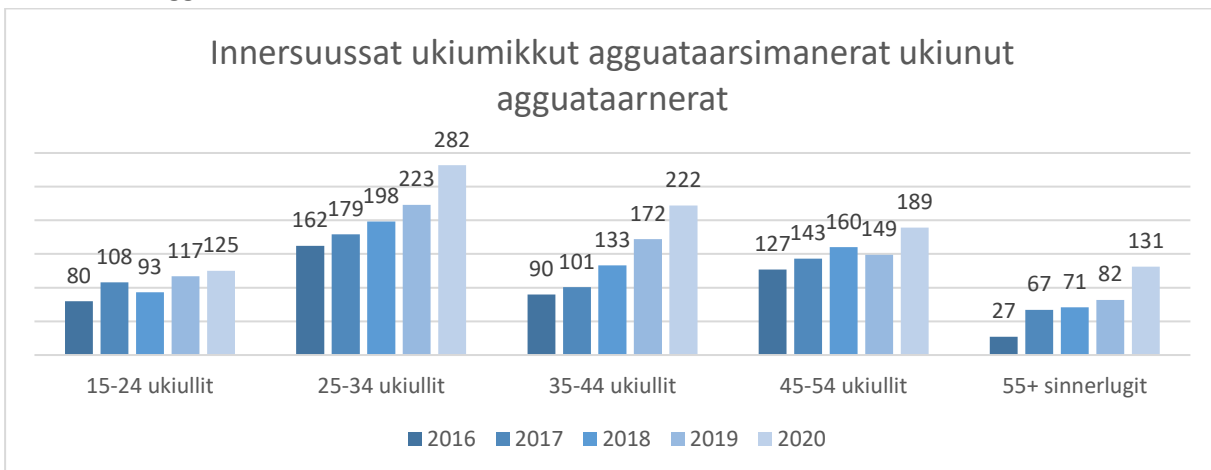
katsorsaanermut tunngatillugu qanimut suleqateqarpoq. Allorfik Københavnip Kommuniani meeqqanut inuusuttunullu aanngajaarniutinik ajornartorsiutilinnut katsorsartinnissamut neqeroorummik U-turnimik qanimut aamma suleqateqarpoq. Tamatuma saniatigut Allorfik Syddansk Universitetimi imigassaq pillugu ilisimatusarnermut immikkoortortamik, Danmarkimi innuttaasut peqqissusaannik ilisimatusarfiup NOVAVI-llu maanna inuunermut akuersaarnermik ilinniarnermut tunngatillugu suleqateqarpoq.

3. 2020-mi naliliivigineqareernermi innersuunneqartut pillugit paasissutissat

Allorfimmi sulisut innuttaasut 1000-init amerlanerusut naliliivigereerlugit 951-it katsorsartinnissaannut 2020-mi innersuuppaat.

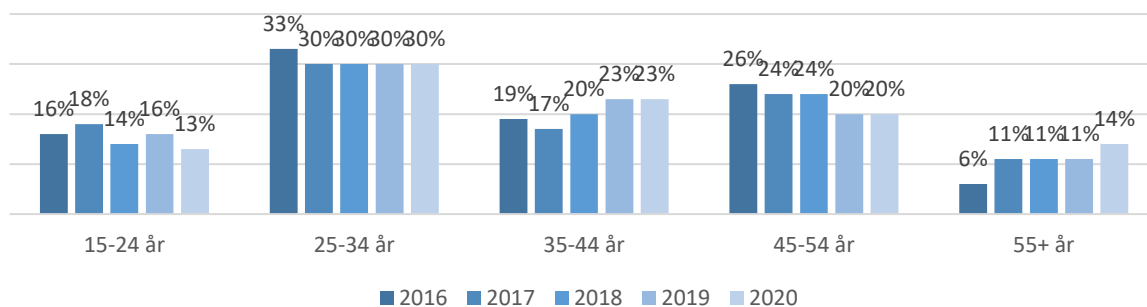
Innuttaasut katsorsartittartut katsorsatinnissamut naliliivigereerineqareersunit ukiut tamaasa amerlanerusarput. Imaappoq, katsorsartittut tamarmik naammassillutik katsorsartinneq ajorput. Tamanna arlalinnik- ilaatigut innersuussuttip atorunnaarsinneqarneranik, innuttaasup aanngajaarniummik ajornartorsiuteqartuunnginnerata paasineqarneranik imaluunniit innuttaasup arlaleriarluni innersuunneqarneranik pissuteqarpoq.

Ukiuumikkut agguataarsimanerat

Takussutissiaq 3.1 Katsorsakkat amerlassusaat ukiunut 2016 (N = 486), 2017 (N = 598), 2018 (N = 655), 2019 (N = 743) aamma 2020-mi (N = 949) agguataarlugit

Innersuussat ukiumikkut agguataarsimanerat ukiuinut agguarlugit

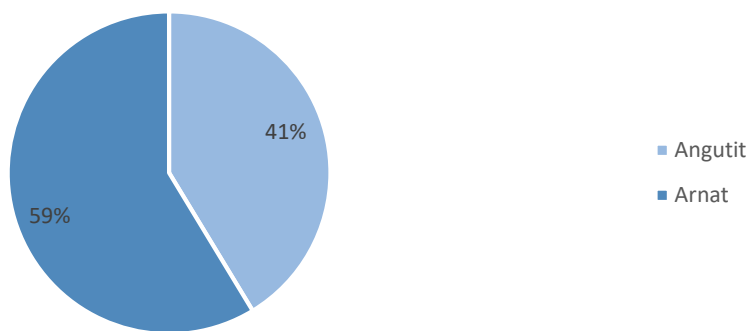

Takussutissiaq 3.2 Naliliivigineqareerlutik innersuussat amerlassusaat ukiuinut 2016 (N = 486), 2017 (N = 598), 2018 (N = 655) 2019 (N = 743) aamma 2020-mi (N = 949) agguataarneqarnerat

Takussutissiami 3.1-imi takuneqarsinnaasutut, ukioqatigiiaani tamani innersuussat ukiukinnerpaat eqqaassanngikkaanni 2016-imiit 2017-imut, 2018-imilu amerlipput. Naliliivigereerlugit innersuussat ukioqatigiiaani tamani 2020-mi amerlipput. Takussutissiami 3.2-mi katsorsartittut ukioqatigiiaat amerlassusaasa procentinngornerini nukarliit ikilimasut erserpoq.

Suiaassutsinut agguataarsimanerat

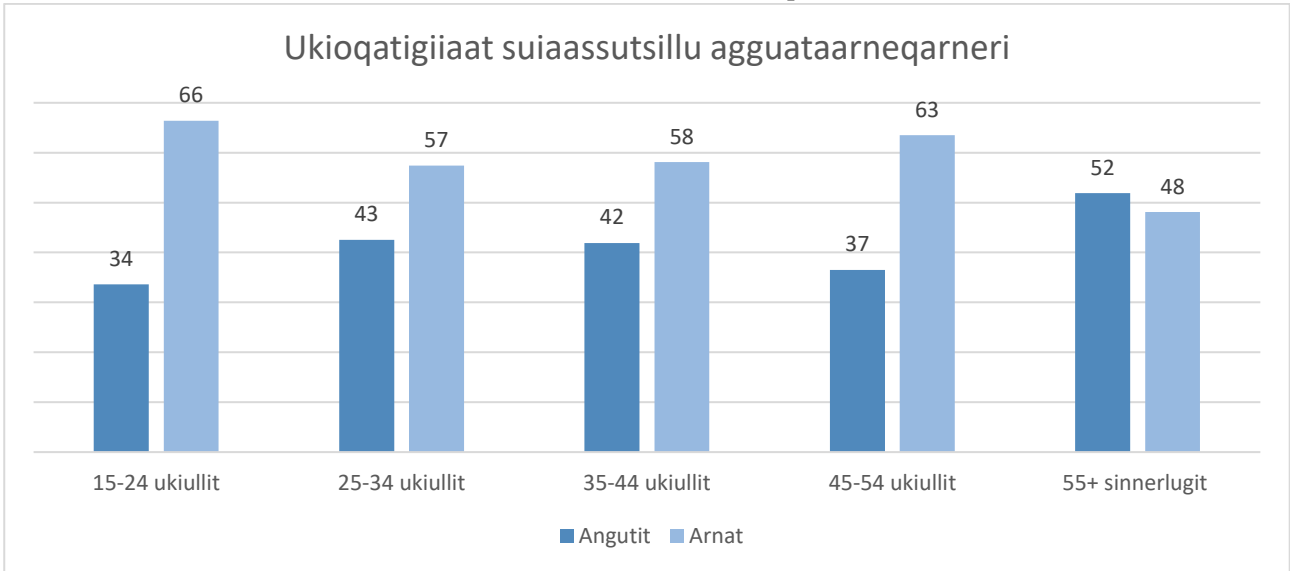
Katsorsartinnissamut innersuunneqartut agguataarneqarneri

Takussutissiaq 3.3 Naliliivigineqareerlutik innersuussat suiaassusaannut agguataarneqarnerat (N = 951)

Takussutissiami 3.3-mi katsorsartinnissamik kissaateqarlutik nalunaarsorneqarsimasut arnat amerlanerusut tassa (59%-ullutik) angutillu (41%-ullutik).

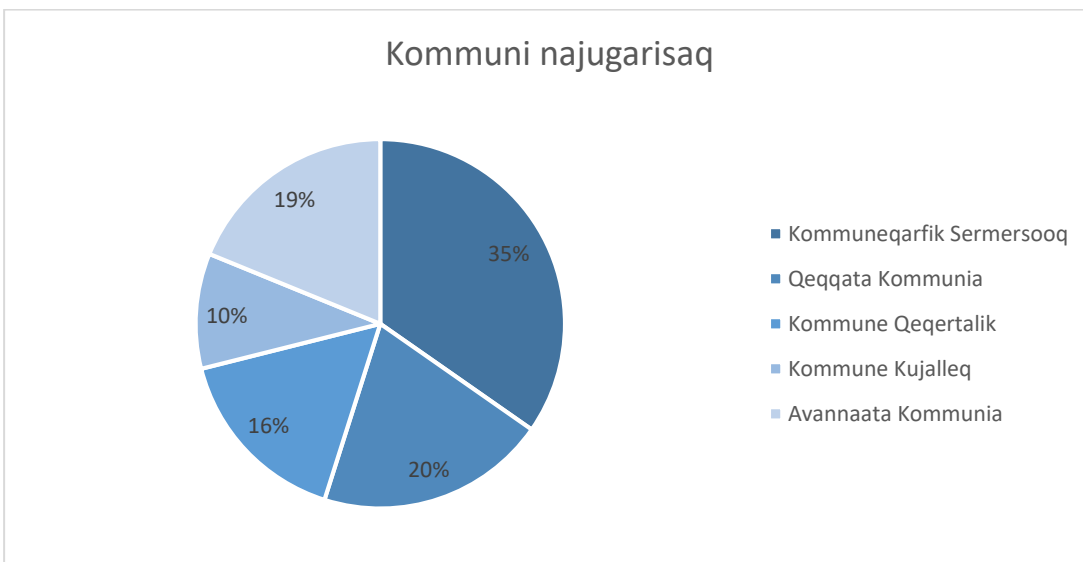

Takussutissiaq 3.4-mi katsorsartikkusuttut ukioqatigiaarnerini suaassutsinut avinneqarnerat takuneqarsinnaavoq. Katillugit (N = 951)-iupput.

Takussutissiaq 3.4-mi katsorsartikkusuttuni nukarlerni suaassutsikkut nikingassut annertunerusoq takuneqarsinnaavoq. Taakkunani innersuunneqareersut 66 %-ii arnaallutik. Taamaapportaaq ukioqatigiaat 45-54-inik ukiullit akornanni arnat 63 %-ii katsorsartikkusunerminnik oqariartuuteqarsimmata. Kisitsisitigut tamanna ersarissumik naqissuserneqarpoq.

Kommunenut agguataarsimanerat

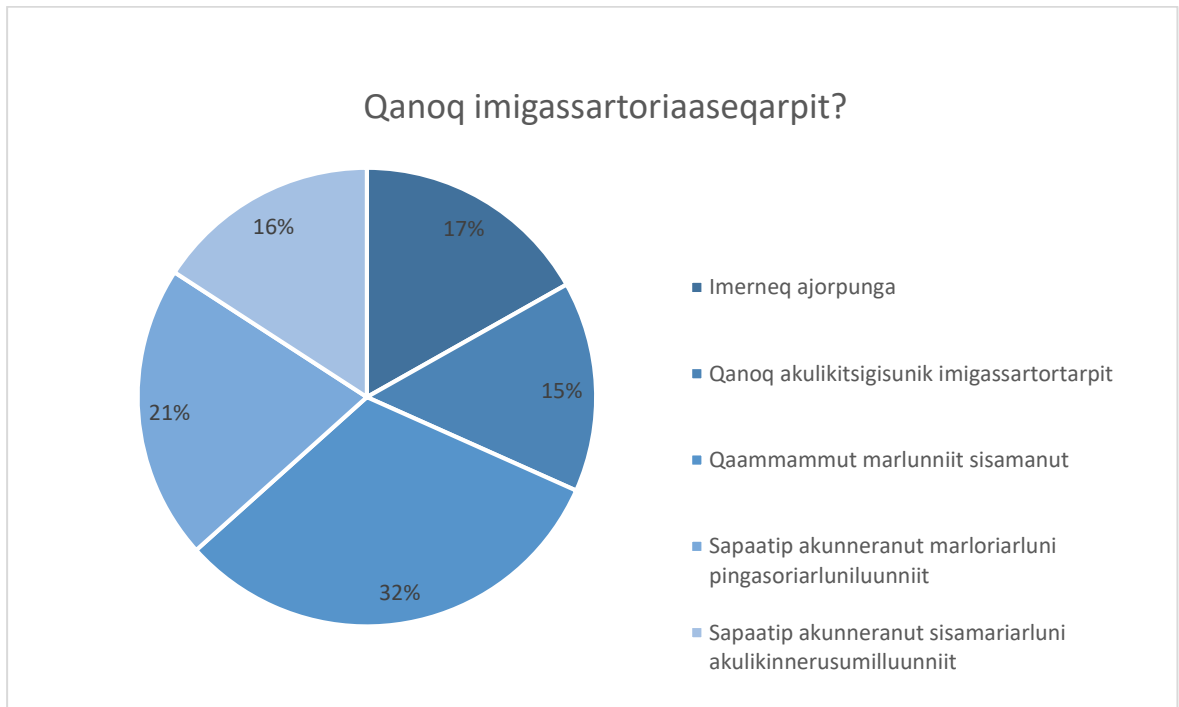
Takussutissiaq 3.5 Naliliivigineqareerlutik innersuussat kommuninut najukkanut agguataarneqarnerat (N = 951)

Takussutissiaq 3.5 naapertorlugu innuttaasut katsorsartikkusuttut amerlanerit Kommuneqarfik Sermersuuminnganneersuusut innuttaasullu ikinnerusut Kommune Kujallerminnganneersuusut paasinarsivoq. Tassani innuttaasut amerlassusaat aallaavigineqangilaq.

Innuttaasut 15-ileereersimasut aangajaarniummik ajornartorsiuteqarneq pillugu katsorsartinnissamut innersuussat, kommunemi innuttaasunut inersimasunut sanilliullugit procentinngortinnerat isigissagaanni, agguataarsimanerat naligiinneruvoq. Kommunemi innuttaasut 1,4 %-ip 2,4 %-illu akornanniittut katsorsartin-nissamut innersuunneqarput. Takussutissiami kisitsisit amerlassusaat innuttaasut ajornartorsiuteqartut amerlassusaannut attuumassuteqanngikkaluartut innuttaasut katsorsartikkusuttut qanoq amerlatigi-nerannik takutitsivoq. Innuttaasunik katsorsartinnissamik kissaateqartunit kommune aqutigalugu innersuussineq innuttaasup ajornartorsiutaanik qulaajaanissami attaveqarnissamik suliamillu ingerlatsisutut piunasaqaatitaqarpoq.

Naliliivigineqarearluni innersuunneqarnermi imigassamik ajornartorsiuteqarnerup annertussusaa

Katsorsartinniarluni innersuunneqarnermi imigassamik ajornartorsiuteqarnermik uuttueriaaseq AUDIT atorlugu naliliisoqartarpoq. AUDIT (The Alcohol Use Disorders Identification Test) tassaavoq misissueriaaseq qulinik apeqqutitaqartoq. Misissueriaaseq imigassamik atuinermik, aalakoorniutigalugu imigassartornermik ajornartorsiutinillu imigassamut attuumassuteqartunik naliliinissami atugassatut WHO-mit inerisagaavoq. Misissueriaaseq tamakkiisoq Allorfiup nittartagaani: www.allorfik.gl imigassamik ajornartorsiuteqarneq paasiniarlugu immersugassaq:”Imigassaq ajornartorsiutiginerlugu immersuillutit paasiniaruk?” immersorlugu paasineqarsinnaavoq.

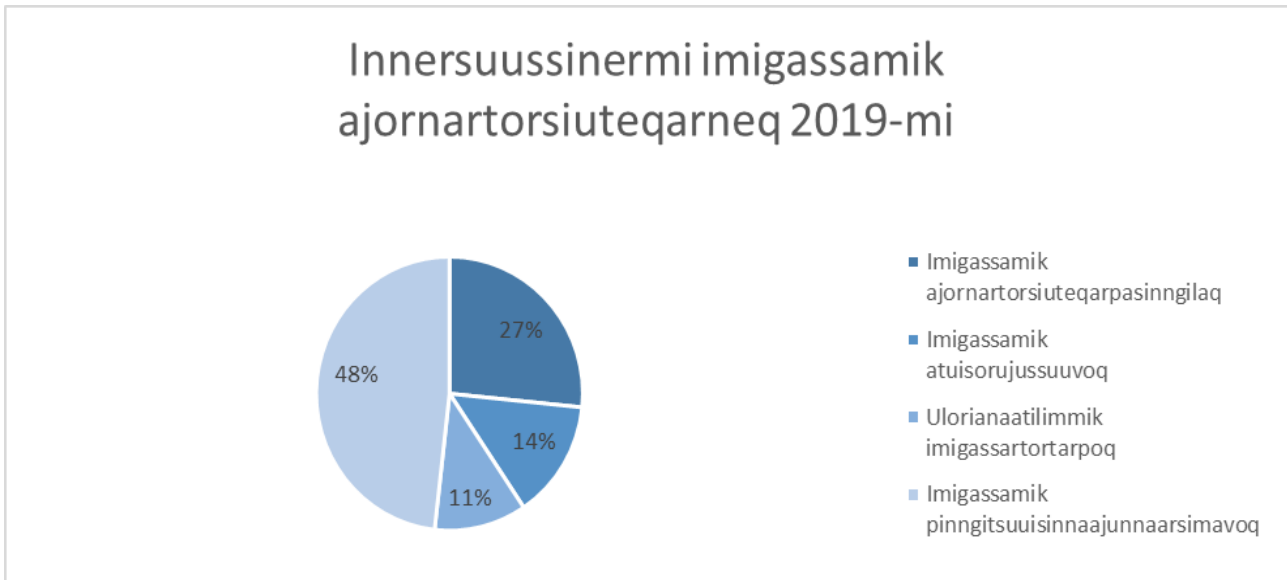

Takussutissiaq 3.6 Imigassamik ajornartorsiuteqarlutik katsorsartinnissamut innersuunneqartut (N =781)

AUDIT-imi apeqqtini qulini apeqqu siulleq “Qanoq akulikitsigisumik imertarpit?” Takussutissiami 3.6-imi

Ukiumoortumik nalunaarussiaq 2020

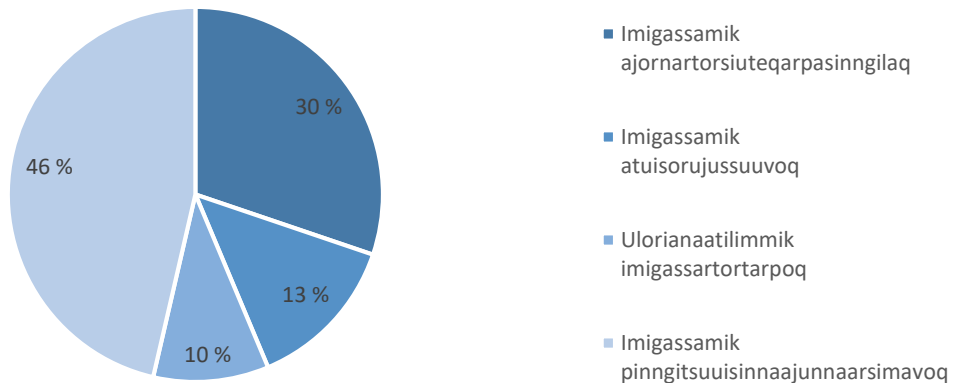
innuttaasut 32%-ii sapaatip akunneranut sisamariarlutik akulikinnerusumilluunniit imigassartortarput, 21%-iilu sapaatip akunneranut marloriarlutik pingasoriarlutilluunniit imigassamik aalakoornartulimmik imertarlutik. Tassa innuttaasut affaat sinnerlugit 53%-ii sapaatip akunneranut minnerpaamik marloriarlutik imertarput.

Takussutissiaq 3.7-mi innuttaasut katsorsartikkusuttut imigassamik atuinerannut agguataarineq taama isikkoqarpoq, 2019-mi inuit (N =743).

Takussutissiami 3.7-mi innuttaasut affaasa missai imigassamik annertuumik pinngitsuuisinnaajunnaarsimalutik ajornartorsiuteqartut takuneqarsinnaavoq. Katsorsartinnissamik innersuunneqareersut procentinngorlugu agguataarneranni ersarissumik 30 %-it imigassamik ajornartorsiuteqaratik saaffignissimasut, 13%-it annertuumik atuisuusut, 10 %-illu ulorianaateqarsinnaasumik atuisuullutik sinnerilu 46 %-it imigassamik annertuumik pinngitsuuisinnaajunnaarsimanerat takuneqarsinnaavoq. Tamanna aamma 2019-imi kisitsisitigut erserpoq.

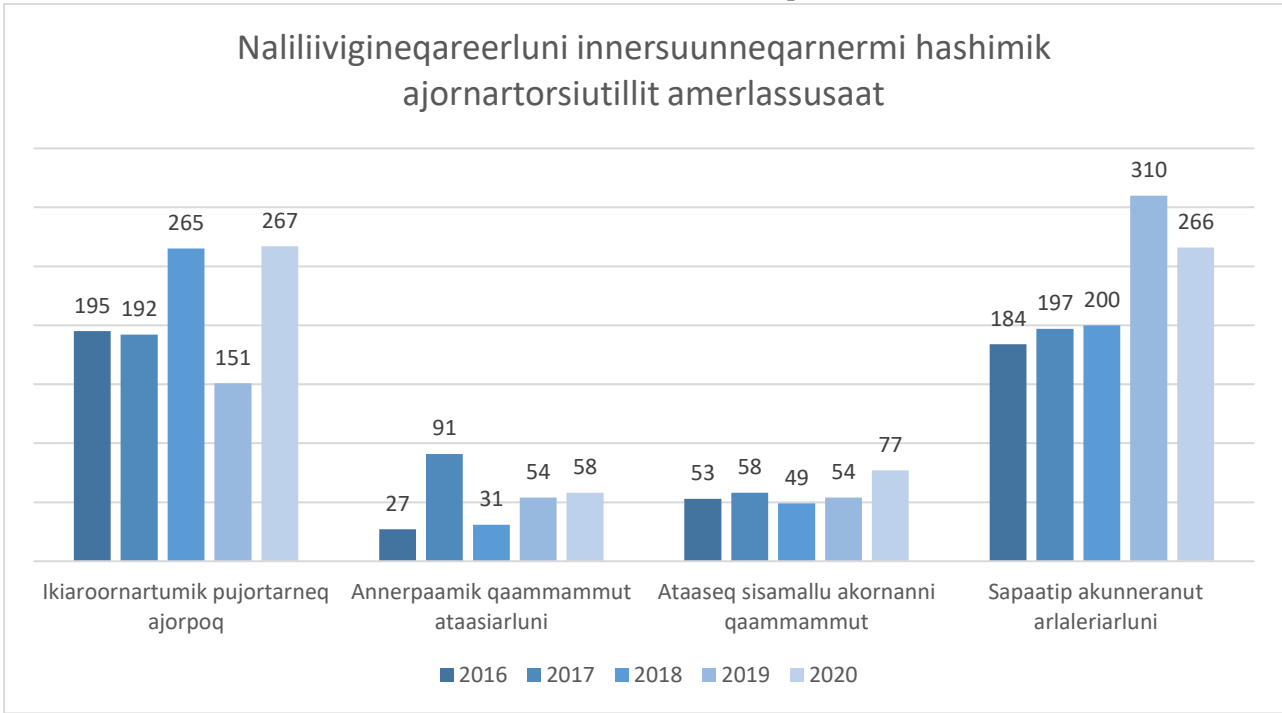
Innersuussinermi imigassamik ajornartorsiuteqarneq 2020-mi

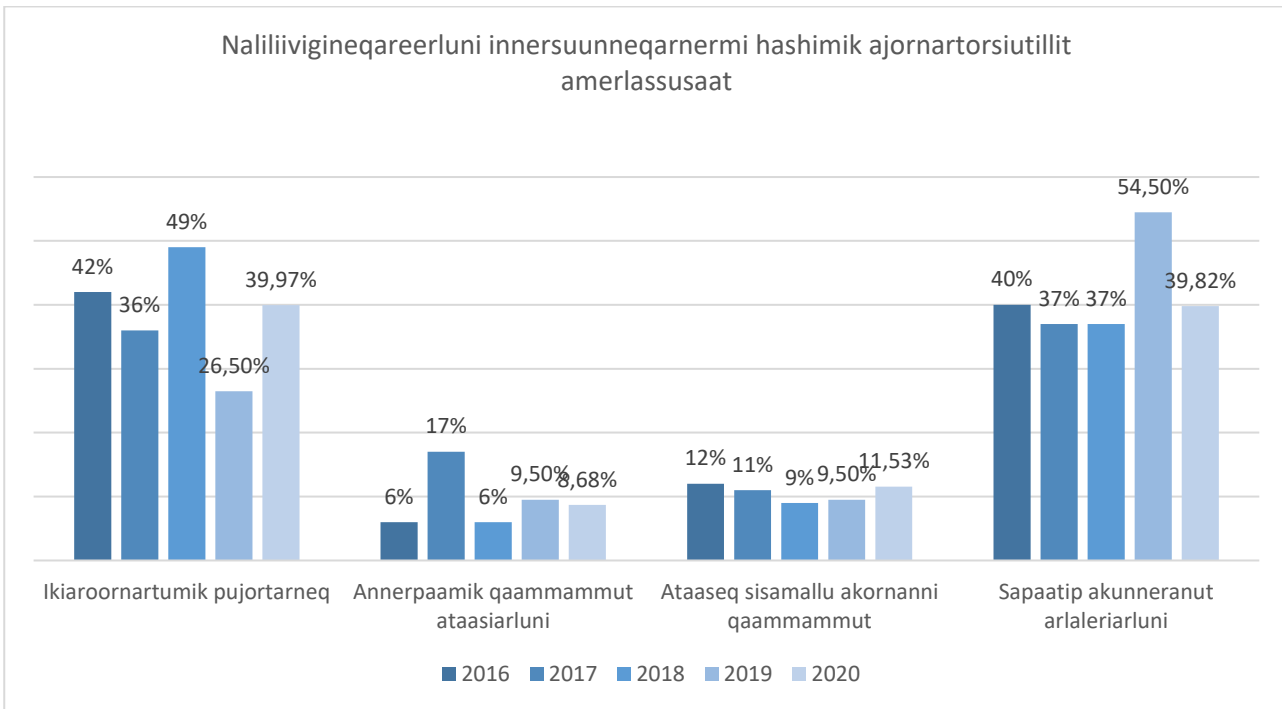
Takussutissiaq 3.8-mi innuttaasut katsorsartikkusuttut imigassamik atuinerannut agguataarineq taama isikkoqarpoq, 2020-mi inuit (N =884).

Katsorsartittussat innersuunneqartut hashimik ajornartorsiuteqarnerisa annertussusaat assiliangorlugu

Apeqquut *“Qanoq akulikitsigisumik hashimik pujortartarpit?”* tunngavigalugu Hashimik ajornartorsiuteqarnermik naliliineq 2016-imi 2017-imi pivoq. Ukiut ataasiakkaat assersuussinnaajumallugit nalunaarusiami matumani taanna atorneqarpoq. DUDIT (Drug Use Disorders Identification Test) 2017-ip naalernerani atorneqalerpoq-taannalu immersugassaavoq aqqanilinnik apeqquutitalik, AUDIT-ituulli ajornartorsiutit annertussusaannut uuttuinermi atorneqartartoq. DUDIT imminut misiliutitut www.allorfik.gl -imi pissarsiassaavoq. Ikaarsaarnertut 2016-imisut 2017-imisullu DUDIT tunngavigalugu hashimik atuinerup akulikissusaanik ajornartorsiutaaneratalu agguataarneqarnera 2019-imi takutinneqarnissaa aalajangiunneqarpoq.

Takussutissiaq 3.9 Naliliivigineqareerluni innersuunneqarnermi hashimik ajornartorsiutillit amerlassusaat (2016 N = 459, 2017 N = 538, 2018 N = 545 2019 N = 569 aamma 2020 N = 668)

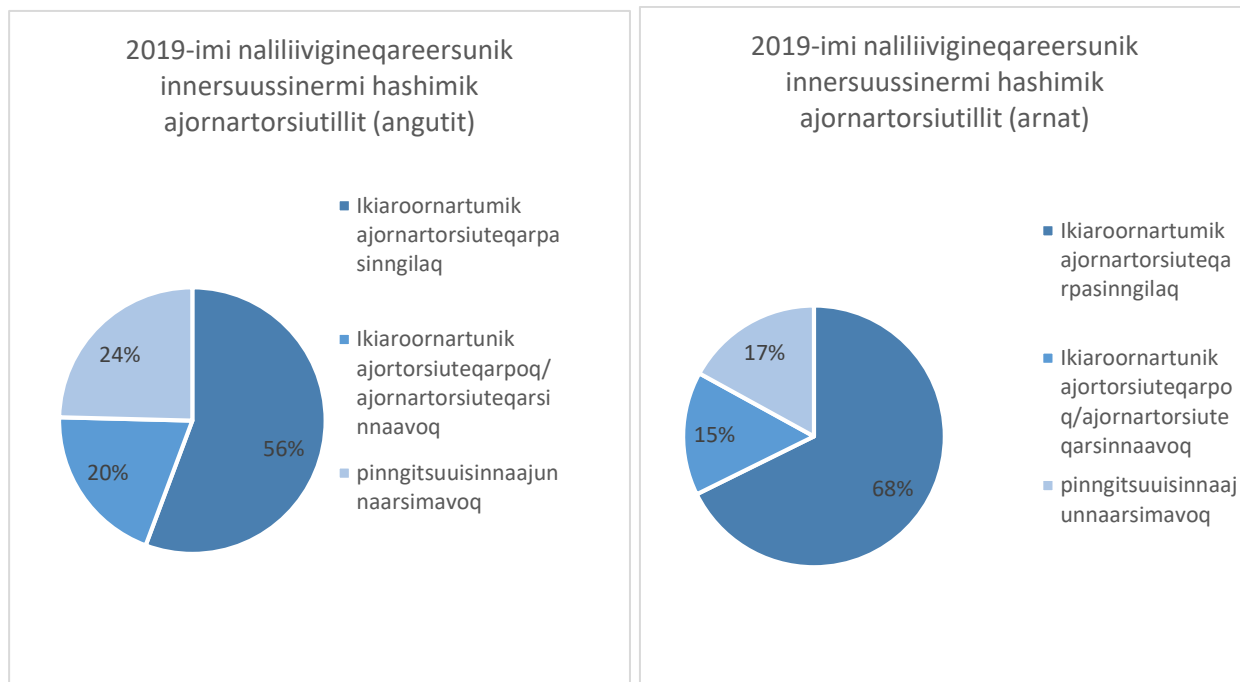

Takussutissiaq 3.10 (2016-imi N = 459, 2017-imi N = 538, 2018-imi N = 545 2019-imi N = 569 aamma 2020 N = 668) naliliivigineqareerluni innersuunneqarnermi hashimik ajornartorsiutillit amerlassusaat takuneqarsinnaavoq

Takussutissiami 3.9-mi ukiuni kingullerni sisamani hashimik atuinerup annertussusaata agguataarneqarnera takutinneqarpoq, ukiunilu taakkunani sisamani immikkut procentingorlugit agguataarneqarnerat takussutissiami 3.10-mi takutinneqarluni. Innuttaasut katsorsartittut akornanni sapaatip akunneranut ataatsimik amerlanerusunik pujortartartut 2019-imit 2020-mut ikileriarput. Hashimik pujortarneq ajortut aamma amerleriarsimaneri paasisatta ilagai. Kisitsisit procentingornerini aamma qaffariaatit appariaatillu ersersinneqarput. Kisitsisit 2019-meersut 2020-meersullu assigiissuteqarput. Coronap nunarsuarmi

Ukiumoortumik nalunaarussiaq 2020

ajornartoortitsinerata nalaani haship nunatsinni pissarsiarinissaa ajornakusoornerulerpoq. Hashi nunatta avataanit tikisinneqartarpoq. Nunatsinnut nunatsinniillu angalasinnaanerit 2020-mi killilersorneqalermata haship nunatsinnut tikisinneqartarnerata ajornarnerulernera pissutaasinnaavoq.

Takutitassiaq 3.11 angutit katsorsartittussat innersuunneqareersut 2019-imi (N = 393)

Takutitassiaq 3.12 arnat katsorsartittussat innersuunneqareersut 2019-imi (N = 350)

DUDIT atorlugu misissuinerup 2018-imi 2019-imilu suaassutsinut agguataarneqarnera takussutissiat 3.11-miit 3.14-imut takutippaat. DUDIT atorlugu misissuineq suaassutsinut marluusunut assigiinngitsumik agguataarsimavoq. Angutit arnanit amerlanerusut 2019-imi hashimik ajornartorsiuteqarput. Taanna suaassuseq aallaavigalugu assigiinngissuseq kisitsisitigut aamma takuneqarsinnaavoq. Ineriartorneq taanna arnani angutinilu 2020-mi takuarput, taakkunannga angutit 63%-it arnallu 79 %-ii tassa katsorsartittut affai sinnerlugit aannajaarniutinik ajornartorsiuteqaratik nalunaarsimapput. 2019-imi kisitsisinut sanilliukkaanni angutit ikiaroorartumik ajornartorsiuteqanngitsut 5 procentinik amerlanerusut katsorsartissimapput. Aamma arnat ikiaroorartumik ajornartorsiuteqanngitsut 23 procentinik amerlanerusut katsorsartissimallutik.

Kisitsisit takussutissianiittut 3.9-mi aamma 3.10-mi innuttaasut hashimik pujortarnek ajortut 2019-imi kisitsisinut sanilliullugu 2020-mi ikinnerusut takutippaat.

Eqikkaavigalugu immikkoortuni marlunni *Innersuunneqarnermi imigassamik ajornartorsiuteqarnerup annertussusaa kiisalu Innersuunneqarnermi hashimik ajornartorsiuteqarnerup annertussusaa*, 2020-mi innuttaasut ilaat ikinnerusut hashimik ajornartorsiuteqarlutik saaffiginnissimanerat imaluunniit innersuunneqarsimanerat, innuttaasullu amerlanerit imigassamik ajornartorsiuteqarlutik saaffiginnissimanerat innersuunneqarsimanerallunniit takussutissiani takuneqarsinnaavoq.

Tamassuma muminga 2019-imi takuarput. Haship 2019-imi pissarsiarinissaata ajornannginnerunera pissutigalugu.

Aningaasanoornermi ajornartorsiuteqartut naliliivigineqareerlutik innersuunneqartut

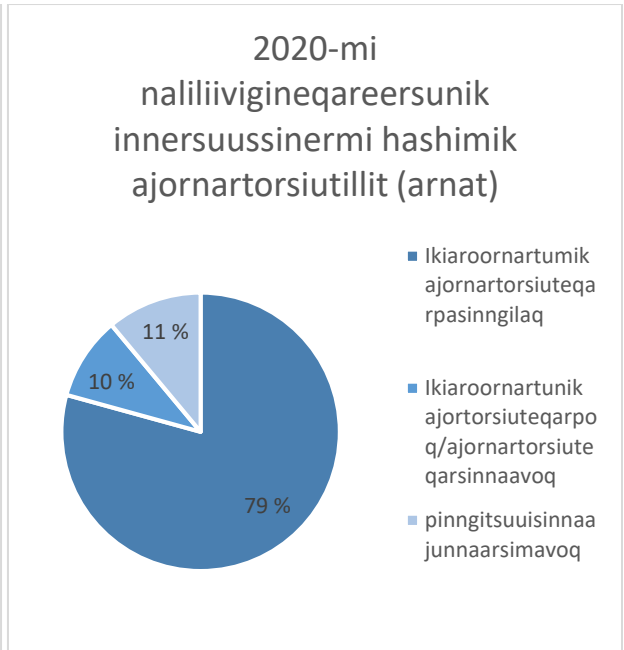
Aningaasanoornermik ajornartorsiuteqarnek, apeqqutit aningaasanoornermut tunngasut qulit atorlugit naliliivigineqartarpoq. Allorfiup nittartagaani www.allorfik.gl-imi aningaasanoornermik

Ukiumoortumik nalunaarusiaq 2020

ajornartorsiuteqarneq paasiniarlugu immersugassaq immersorneqarsinnaavoq. Allorfimmi katsorsartittussani aningaasanoornermik pinngitsuuisinnaajunnaarsimasut ikinnerpaanik innersuussiviusarpoq. Imigassamik ikiaroornermillu ajornartorsiutillit katsorsartikkusuttut amerlaneru-sarmata.

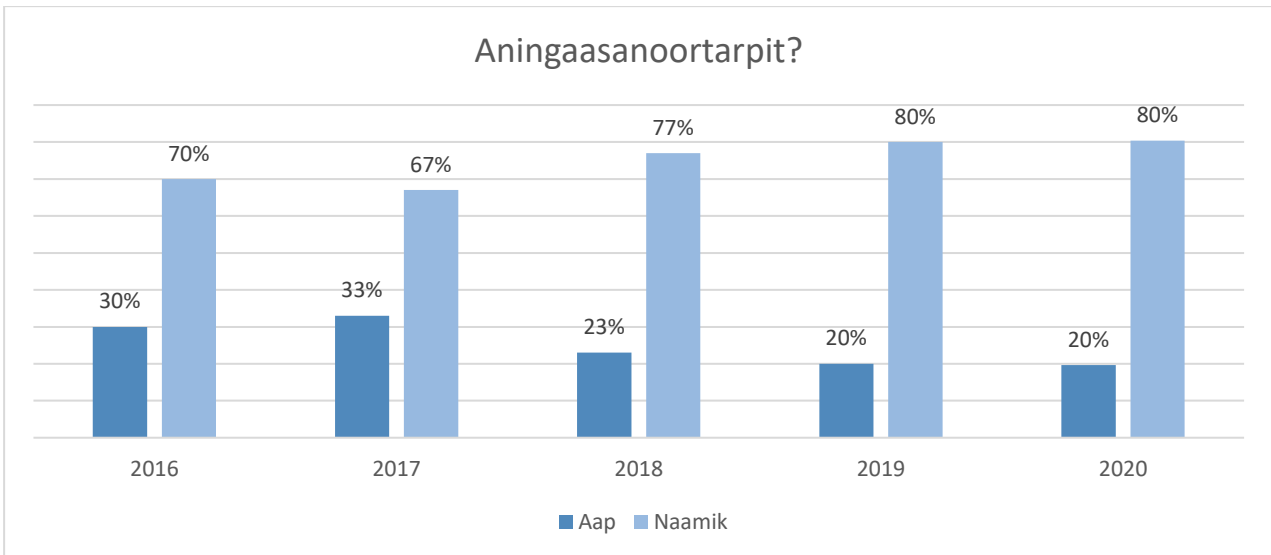

Takutitassiaq 3.13 angutit katsorsartittussat innersuunneqareersut 2020-mi (N = 366)

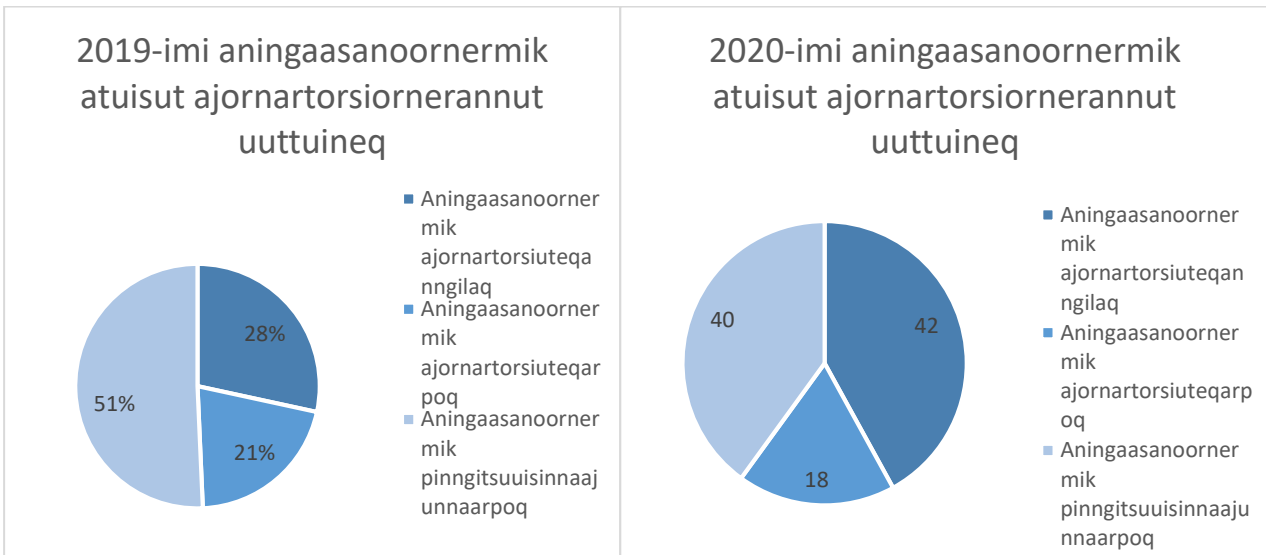

Takutitassiaq 3.14 arnat katsorsartittussat innersuunneqareersut 2020-mi (N = 497)

Aningaasanoornermik ajornartorsiutillit katsorsartittussat takussutissiami 3.15-imi ukiut kingullit sisamat ingerlaneranni amerliartornerat takutinneqarpoq. Aamma amerlanerit aningaasanoortannginnerannik ersarissumik takutitsivoq, ukiullu ingerlaneranni procentinggorlugit agguataarneqarnerat assigiiaaqaluni.

Takussutissiaq 3.15 Naliliivigereerlugit innersuussat ukiunut 2016 (N = 465), 2017 (N = 499), 2018 (N = 574) 2019 (N = 743) aamma 2020-mi (N = 785)-it agguataarneqarnerat

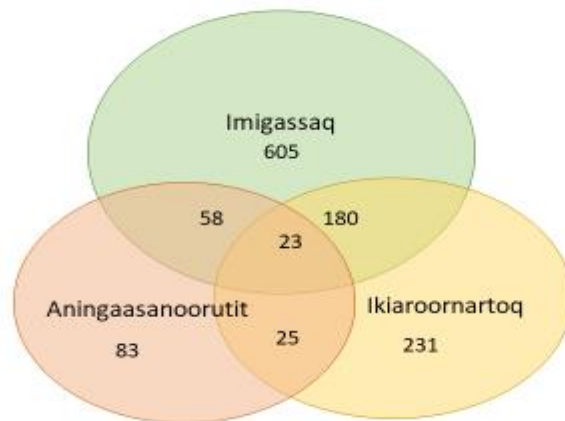
Takussutissiaq 3.16-imi aningaasanoortartut (N=148)-t ajornartorsiorterisa 2019-imi annertussusai takuneqarsinnaavoq

Takussutissiaq 3.17-imi aningaasanoortartut (N=150)-t ajornartorsiorterisa annertussusai 2020-mi annertussusai takuneqarsinnaavoq

2019-imi 80%-it aningaasanoortannginnerarput. Aningaasanoortarnerartut 51%-ii pinngitsuuisinnaannginnerannik takussutissaqarpoq.

Ukiq 2020- aamma taamaappoq, 80 %-it aningaasanoorneq ajornerarput, aningaasanoortarnerartullu 40 %-ii aningaasanoormik ajornartorsiuteqartut takuneqarsinnaavoq. Innuttaasut aningaasanoormik ajornartorsiuteqartut nammineerlutik katsorsartinnissamik kissaateqartut imaluunniit katsorsartinnissamut innersuunneqartut 2019-iminngaanniit 2020-mut ikilerarsimapput. Kisitsisinik nalunaarsuusiormi 2019-imi 2020-milu assigiinngissutsit takutinneqarput.

Aanngajaarniutitik arlalinnik ajornartorsiuteqarneq

Takussutissiaq 3.18 Aanngajaarniutitik arlalinnik ajornartorsiuteqarneq, AUDIT, DUDIT apeqqutillu aningaasanoormut tunngassutillit aallaavigalugit naatsorsugaq, (innuttaasut ilaat arlaleriarlutik ilaammata takussutissiami amerlassutsit katinnerat 721-unngilaq)

Innuttaasut katsorsartinnissamut innersuunneqarsimasut aanngajaarniummik ataasiinnarmik ajornartorsiuteqanngillat, aanngajaarniutinilli assigiinngitsunik ajornartorsiuteqarlutik.

Ukiumoortumik nalunaarusiaq 2020

Takussutissiami 3.18-imi katsorsartittut hashimik imigassamillu, imigassamik aningaasanoornermillu, aningaasanoornermik hashimillu imaluunniit taakkunanga pingasunik ajornartorsiuteqartut takuneqarsinnaavoq.

Takussutissiaq 3.17 makkunanga takutitsivoq:

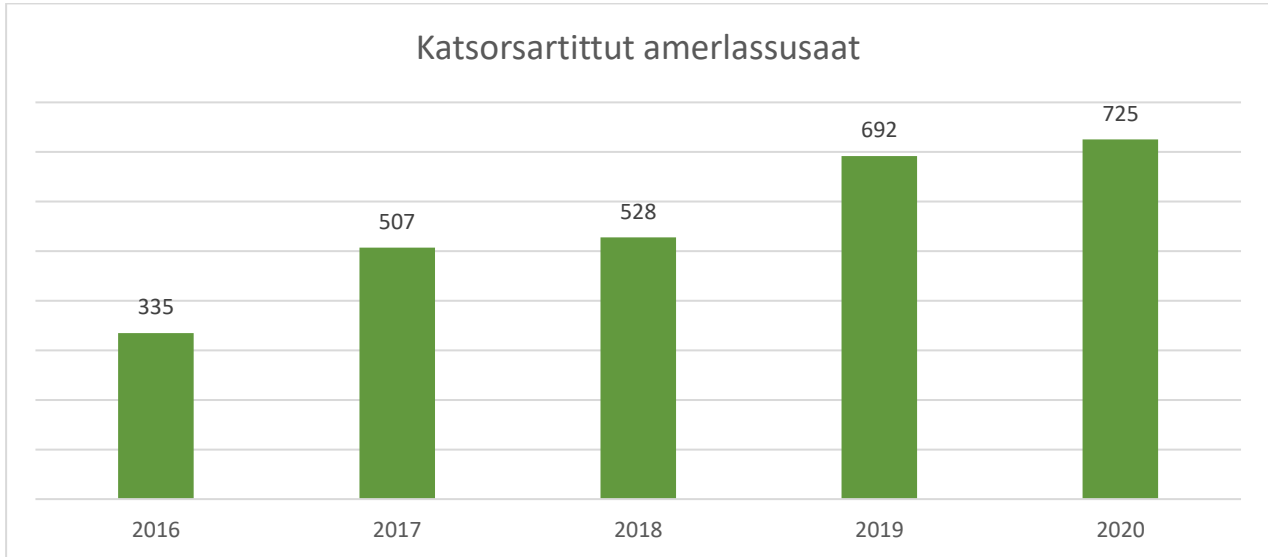
- Innuttaasut 605-it ajoqusiisinnaasumik imaluunniit sakkortuumik pinngitsuuisinnaannginnertut ittumik imigassamik ajornartorsiuteqarput
- Innuttaasut 231-it ajornartorsiutinngortussamik imal. annertuumik pinngitsuuisinnaannginnermik hashimik ajornartorsiuteqarput.
- Innuttaasut 83 -it aningaasanoornermik ajornartorsiuteqarput imaluunniit aningaasanoorajuttuupput.
- Innuttaasunit 605-init 231-iniillu imigassamik -imal. hashimik ajornartorsiutilinnit 180-it taakku marluk ajornartorsiutiginerarpaat.
- Innuttaasut 231-it 83-illu hashimik aningaasanoornermilluunniit ajornartorsiuteqartuni 25-t taakku marluk ajornartorsiutiginerarpaat.
- Innuttaasunit 605-nit 83-iniillu imigassamik aningaasanoornermillu ajornartorsiuteqartunit 58-t taakku marluk ajornartorsiutiginerarpaat.
- Innuttaasut 23-t taakku pingasut ajornartorsiutiginerarpaat.

2020-mi aanngajaarniutit arlallit ajornartorsiutaajartornerat 2019-imisut iinnangajappoq. 2019-imut takussutissiaq nalunaarusiami matumani ilaanngilaq, 2019-imili Ukiumoortumik nalunaarusiami pissarsiarineqarsinnaalluni.

4. 2020-mi katsorsaannermut tunngatillugu paasissutissat

Allorfinni Allorfiullu suleqatigisaani innuttaasut katsorsartittut pillugit paasissutissanik katersivik ataatsimoorunneqarpoq, taannalu katsorsaasunit tamanit nalunaarusiorfigineqartarpoq. Paasissutissanik katersivik 2017-imi pilersinneqarpoq, imarisai annikitsumik allannguuteqartarnikuupput.

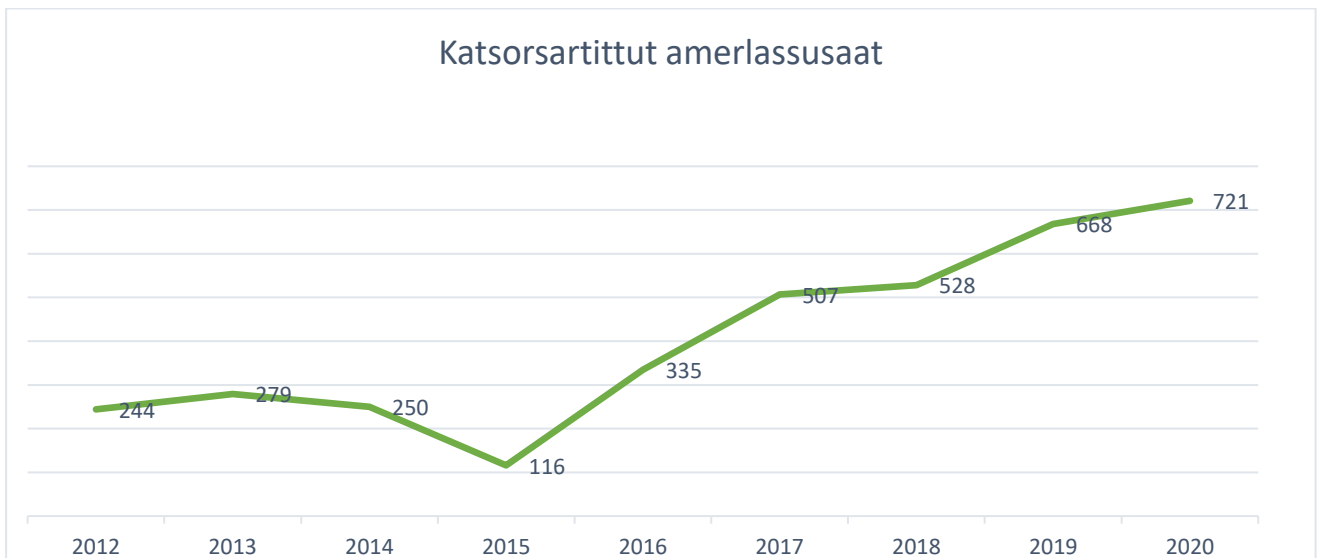
2016-imiit 2020 tikillugu katsorsaannerit

Takussutissiaq 4.1 2016-imi, 2017-imi, 2018-imi 2019-imi 2020-milu katsorsartissimasut (N = 2.787)

Allorfiup atuutilerneranit katsorsartinnerminnik naammassinnittartut amerlassusaat takussutissiami 4.1-imi takuneqarsinnaavoq. Allorfiup katsorsaavittut ingerlanerani inuit 2.787-it katsorsartinnerminnik naammassinne-reersimalerput. Innuttaasut katsorsartinnissamik kissaateqarlutik saaffignittartut amerliartornerat takuneqarsinnaavoq.

2012-imiit 2020-mut katsorsartittut

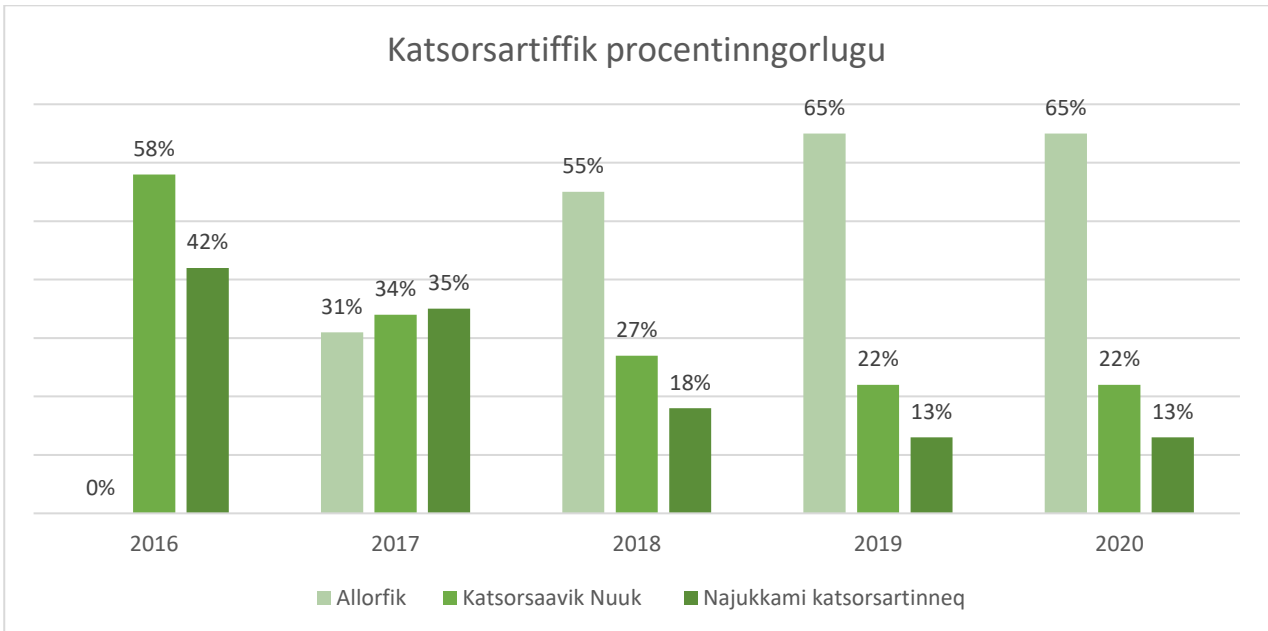

Takussutissiaq 4.2-mi 2012-iminngaanniit 2020 ilanngullugu (N = 3.648) katsorsartissimapput

Kisitsisitigut innuttaasut katsorsartikkusutut aamma katsorsartinnerminnik naammassinnittut assigiingis-suteqarput. Najugaq qimannagu katsorsartittut qaqugukkat katsorsartinnissamut innersuunneqarsimanerat aamma qaqugukkat katsorsartillutik aallartissimanersut takussutissami erserpoq.

2012-imiit 2020-imut katsorsartittut amerlassusaat takussutissiami 4.2-mi takuneqarsinnaapput. 2012-imiit 2015-imut, tamatumaa nalaani Peqqinnissaqarfimmuut isumaqatigiissutaasoq naapertorlugu, sullissat nammi-nerlu akilikkaminnik katsorsartittut ilanngunneqarput. Inuit 22-it minnerpaamik marloriarlutik katsorsartis- simanerat pissutigalugu, 2020-mi katsorsaanerit amerlassusaat katsorsartittullu assigiinngissuteqarput.

2020-mi katsorsartiffik

Takussutissiaq 4.3 2016-imi (N = 335), 2017-imi (N = 507), 2018-imi (N = 528) 2019-imi (N = 673) 2020-milu (N = 872) katsorsartissimasut procentinngorlugu katsorsartiffinnut agguataarsimanerat

Allorfimmi katsorsaaneq 2016-imi aallartimmalli katsorsaanerit piffinni assigiinngitsuni qaqugukkut ingerlanneqarnersut aamma amerliartuinnarsimasut takussutissiami 4.3-mi takuneqarsinnaavoq. Allorfimmi aamma najugaq qimannagu katsorsartittut ataatsimut isigalugu innuttaasut 78%-ii katsorsartippu. Kisitsit aamma 2019-imi taamaappoq. Najugaq qimannagu katsorsaanisamik pilersaarut pitsanngorsarniarlugu 2020 aallarnertigalugu sumiiffiit tamarmik aqqanilinnik peqataatitaqartitsillutik ukiumut marloriarluni tikinneqartalerput. Qaanaaq aamma Ittoqqortoormiit ukiumut ataasiarlutik tikinneqartassappu. Tasiilaq immikkut ittumik aaqiivigineqarpoq. Innuttaasut 22-it Tasiilami katsorsaasoqaraangat peqataasinnaasarput ukiumullu marloriarlutik tikinneqartarlutik. Najukkami katsorsaaneq ulluunerani ingerlanneqartarpoq.

Najukkani katsorsaasoqartarnissaa kommuninit annertuumik kissaataasimavoq. Pinngitsuuisinnaajunnaarneq pillugu katsorsaasarnermut inatsit malillugu innuttaasup najugaani qaninnerpaami ingerlanneqarnissaata neqeroortigineqarnissaa innersuussinermi piumasaqaataavoq. Tamanna arlalinnik pissuteqarpoq. Innuttaasup katsorsartinnerup nalaani ilisimalikkaminik inooriaserilikkaminillu misiliisinaanissaa siunertarineqarpoq. Taamatumattaq innuttaasumut tunngatillugu iliuuserisat allat nukittorsarnissaannut tamanna pitsaanerusemik periarfissiivoq assersuutigalugu qanigisaasut peqatigalugit katsorsaanisamut pitsaanerusemik periarfissiilluni. Aangajaarniutinik aningaasanoorfiunngitsumillu inooriaaseqarnerup attatiinnarnissaa tassaangilaq katsorsartinneq ulluinnarnili pissutsinut sungiusimasamut uteqqinneq.

Katsorsaannermi killiffik

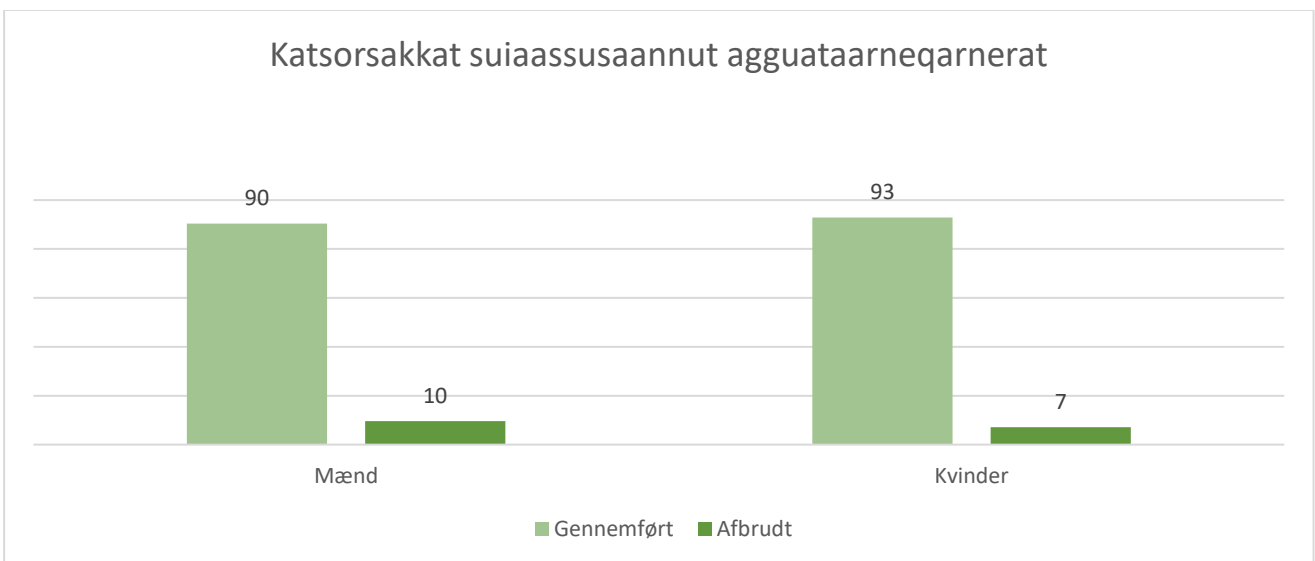

Takussutissiaq 4.4 Katsorsaannermi killiffik (N = 725)

Katsorsaannerit naammassineqarsimasut ima paasisariaqarpoq, innuttaasoq minnerpaamik sapaatip akunnerini arfinilinni katsorsartissimasoq. Aammali katsorsaaneq sapaatip akunnerinik arfinilinnik sivikinnerusoq uani ilanngunneqarpoq.

Qulaani takussutissiaq 4.4-mi takuneqarsinnaavoq innuttaasut 2020-mi katsorsartittut 92%-ii katsorsaannermik naammassinnissimasut. Imaappoq katsorsaannerit quliuppata qulingiluat katsorsartinnerminnik naammassinnittarput. Katsorsaannerit 2020-mi naammassineqarsimasut 2019-mut sanilliullugu amerlanerupput, 2019-imi 79%-it naammassinnimmata 2020-milu 92%-it naammassinnillutik.

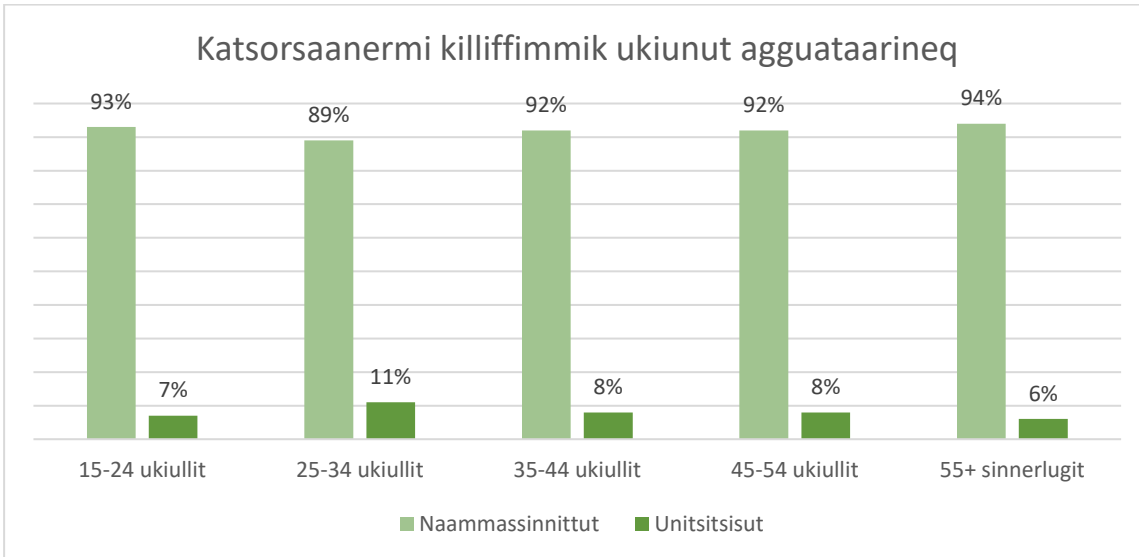
Katsorsaannermi killiffimmik suaassutsinut agguataarineq

Takutitassiaq 4.5 Katsorsakkat suaassusaannut agguataarneqarnerat (N angutit = 334, N arnat = 391)

Takussutissiaq 4.5-imi arnani angutinilu katsorsaannermi agguataarneri takutinneqarput. Takuneqarsinnaavortaaq arnat angutinit amerlanerusut katsorsaannermik naammassinnittartut. Tamanna aamma 2019-imi takuneqarsinnaavoq. Uani nalunaarusiami 2019-mi takussutissiaq ilanngunneqanngilaq. Taannali Ukiumoortumik nalunaarusiami atuarneqarsinnaavoq.

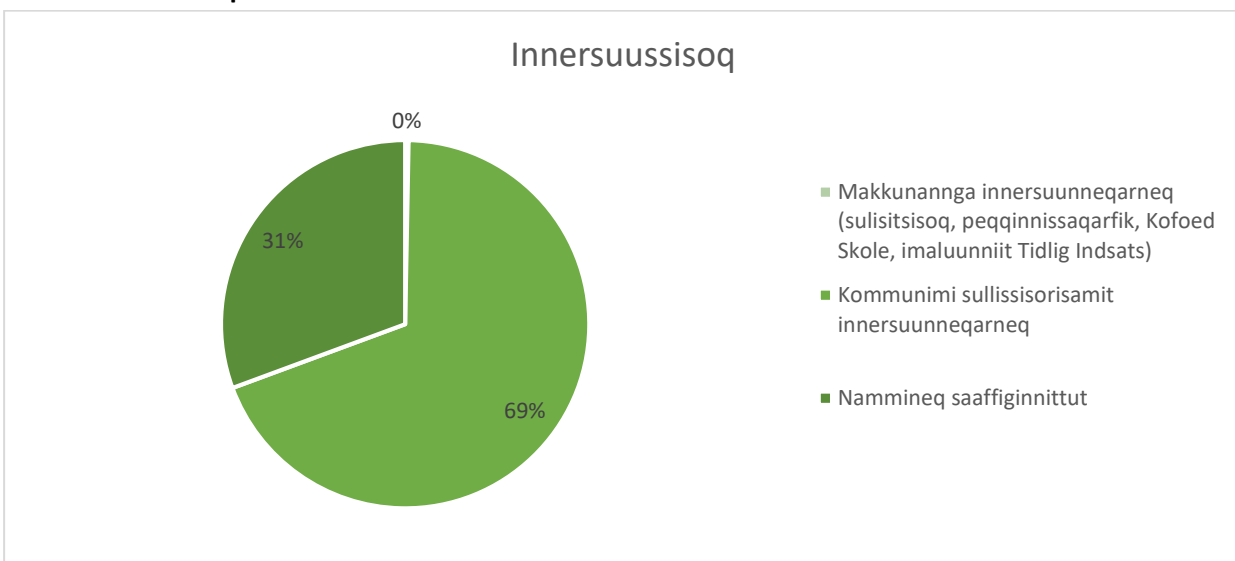
Katsorsaannermi killiffimmik ukiunut agguataarineq

Takussutissiaq 4.6 Katsorsaannermi killiffimmik ukiunut agguataarineq (N = 721)

Takussutissiaq 4.6 katsorsartittut ukioqatigiiaat akornanni qanoq amerlatigisut katsorsartinnerminnik naammassinninersut aamma katsorsartinnerminnik unitsitsiinnartut qassiunersut takuneqarsinnaavoq. Kisitsisilli ukioqatigiiaani assigiipajaarput. Taamaattorli 55-inik ukioqalereersimasut amerlanerit katsorsartinnerminnik naammassinnissimapput. 2019-imi kisitsisit sanilliunnerini innuttaasut 15-iniit 24-inut ukiullit katsorsartittut 18 procentimik amerleriarsimapput.

Innersuusseriaaseq

Takussutissiaq 4.7 Innersuussisut suminngaanniit pinerinik takutitsivoq (N = 914)

Innuttaasut amerlanerit katsorsartinnissamik kommunimi inunnik sullissisuminngaanniit innersuunneqartarput. Tamanna takussutissiaq 4.7-mi takuneqarsinnaavoq. Innuttaasut katsorsartikkusuttut pingasuugaangata ataaseq nammineq Allorfimmut saaffiginnittarpoq.

5. Nuna tamakkerlugu aanngajaarniutit pillugit paasissutissiivik (KN-ASI) 2020

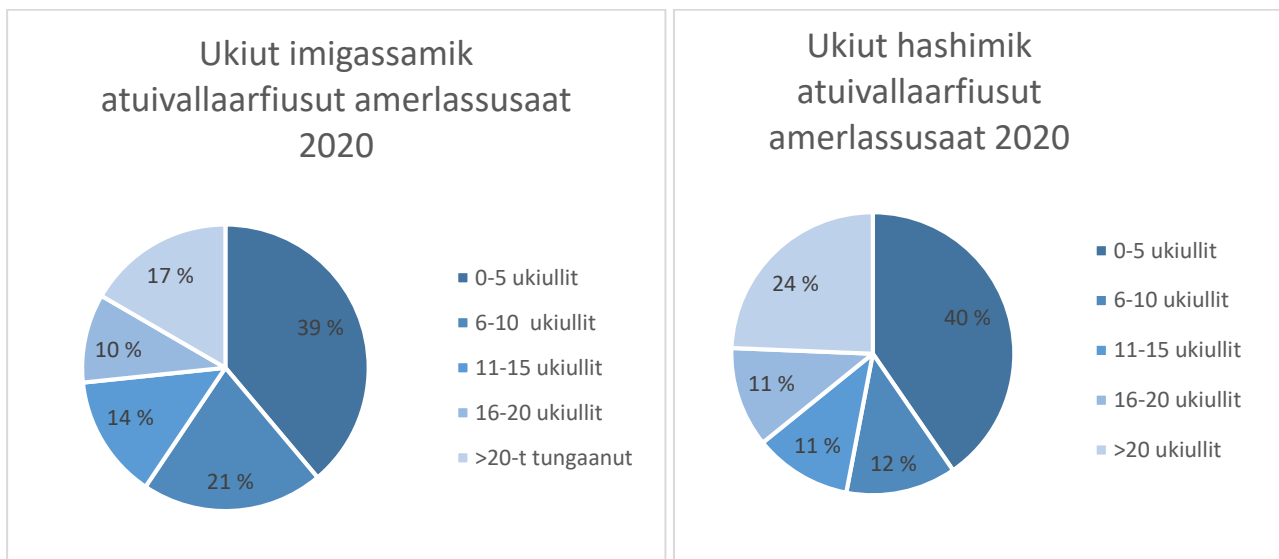
Allorfimmik isumaqatigiissuteqarsimasut tamarmik nuna tamakkerlugu innuttaasunut katsorsartittunut aanngajaarniutit pillugit paasissutissiivimmut (KN-ASI) nalunaarusiortussaataapput. Katsorsaanimik neqerooruteqartut tamarmik katsorsartittut qanoq ingerlanersut paasissutissiivimmut nalunaarutigissavaat. (KN-ASI)-mik nalunaarsuinerup piffissap ingerlanerani katsorsaanerup sunniutaata iluaqutaanera ersersissinnaavaa.

Qarasaasiakkut paasissutissiiviup immikkoortui assigiinngitsut piffissani assigiinngitsuni aallartinneqarput. Katsorsartinnerup aallartinnerani taamaallaat 2017 sioqqullugu nalunaarsuisoqartarpoq. Tamanna kalaallisut qallunaatullu katsorsartinnerullu naammassineranik nalunaarsuisoqarsinnaanngorlugu 2017-imi allanngortinneqarpoq. 2017-imiit katsorsartinnerup naammassinerani katsorsartereernerullu kingorna qaammatit arfinillit qaangiunneranni killiffik pillugu katsorsartiffimmiit nalunaarsuisoqartalernissaa atuutilersinneqarpoq. Katsorsartittup katsorsartilerneranit sapaatip akunneri arfinillit qaangiunneranni killiffimmik nalunaaruteqartarnerup piumasaqaatalerana 2018-ip naalernerani atuutilersinneqarpoq. Inuit katsorsartissimasut katsorsartereernerup kingorna inooriaatsimik nutaamik attassiinnarsinnaasimanersut paasissutissat ataatsimoortut atorlugit takuneqarsinnaavoq.

Allorfimmi ingerlatsisut innuttaasut katsorsartinnissamik kissaateqartut innersuunneqarsinnaanissaat anguniarlugu kommunini sullissisunik suliffeqarfinnilu aqutsisunik 2018-imi suleqatissarsiornikuuvoq. Katsorsartereernermi qaammatit pingasut qaangiunnerini aamma qaammatit aqqaneq marluk qaangiunnerini nalunaarusiarineqartarnerat kissaatigineqarpoq. Aamma katsorsaavioq katsorsartittup qanoq ingerlanerani qaammatit arfinillit qaangiunnerini nalunaarusiornissamik pisussaaffeqarpoq. Nalunaarusiortussaataaneq maanna tamanut atuutilernikuuvoq. Nalunaarusiornissaq katsorsartittut katsorsartinnerminnik naammassinninngikkaluarpata aamma piumasaqaataavoq.

2020-imi innuttaasut katsorsartissimasut 422-it, nuna tamakkerlugu aanngajaarniutit pillugit paasissutissiivimmit apersorneqarput, 2016-imi 2017-imilu 545-iupput 2018-imilu 482-iullutik. 2019-imi innuttaasut katsorsartissimasut 353-iusimallutik. Innuttaasup katsorsaasullu akornanni pitsaasumik ataqatigiinnissaq piumasaqaatitaqarmat, katsorsartinneq ingerlalereersoq apersuisoqartarpoq. Taamaammat paasissutissat tamakkiisuunissaannut, apersuinissamut piffissap eqqortuunissaa sapinngisamillu amerlanerpaanik apersuinissaq siunertarineqarpoq.

Imigassamik hashimillu ajornartorsiuteqarnerit sivilissusaat katsorsarteqqinnissamillu pisariaqartitsineq

Takussutissiaq 5.1 Ukiut imigassamik atuivallaarfiusut amerlassusaat (N = 409) Takussutissiaq 5.2 Ukiut hashimik atuivallaarfiusut (N = 349)

Innuttaasut aangajaarniutininik aningaasanoormillu ajornartorsiuteqartut, ajornartorsiutip pilerneraniit sapinngisamik piaarnerpaamik katsorsartittarnissaat kissaataavoq. Innuttaasup aangajaarniutininik atuisuunera sivitsoriartortillugu ajornartorsiutip annertunerulersarneranik - timikkutinuttullu atukkatigut kinguneqartarneranik pissuteqarpoq.

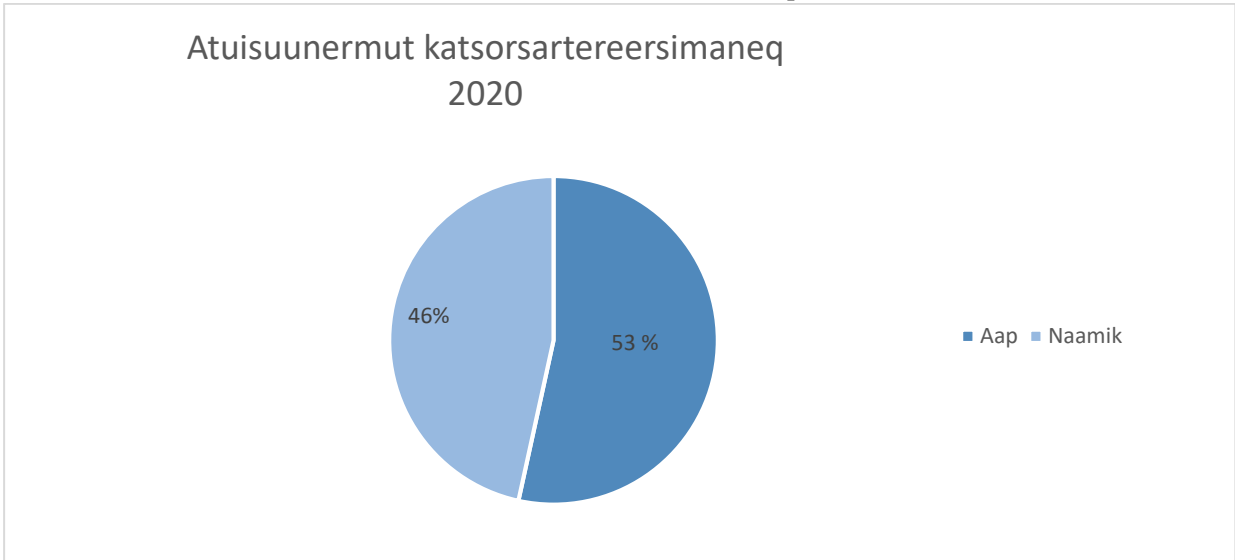
Innuttaasut katsorsartittut amerlanersaasa, ukiumik ataatsimik sivikinnerusumik ukiullu tallimat akornanni imigassamik hashimilluunniit atuivallaarsimanagerat takussutissiani 5.1-imi 5.2-milu takuneqarsinnaavoq. Imaappoq, innuttaasut imigassamik ajornartorsiuteqartut 39%-ii aamma innuttaasut hashimik ajornartorsiuteqartut 40%-ii aangajaarniutit atukkamik ajornartorsiutaalerneranik ukiut tallimat qaangiutsinnagit katsorsarneqalerput. Innuttaasut katsorsartittut 21%-ii ukiut arfinillit qilillu akornanni imigassamik atuivallaarsimapput.

Imigassamik atuivallaartut ukiut arfinillit qilillu akornanniajornartorsiuteqarsimasut 21 %-upput. Hashimik ukiut arfinillit qilillu tikillugit atuisut 13 %-upput. Innuttaasut 2020-mi katsorsartissimasut 10-procentiniit 14-procentinut ukiut 11-it 15-illu tungaanut imaluunniit 16-it 20-t tungaanut ukiullit ajornartorsiuteqarsimasuupput. Katsorsartissimasut 17 %-ii ukiut 20-t sinnerlugit imigassamik atuivallaarsimasuupput, ukiullu 20-t sinnerlugit hashimik atuivallaarsimasut 24 %-ullutik.

Aangajaarniummik ajornartorsiuteqalernermit innuttaasup katsorsartinnissaata tungaanut piffissap sivilissusaa 2019-imiit 2020-imut allannguuteqanngilaq. Katsorsartissinnaanermik neqeroorutit aamma najugaq qimannagu 2021-mi amerlanerusunik katsorsaasoqarnissaa innuttaasut aangajaarniutininik aningaasanoormillu ajornartorsiuteqarlutik sivikinnerusumik utaqqisalernissaannik kinguneqassaa kissaataavoq. Takussutissiaq 2019-mut tunngasoq ilanngunneqanngilaq, taannali 2019-mut Ukiumoortumik nalunaarusiami takuneqarsinnaavoq.

Katsorsartinneq iluaqutaavoq, innuttaasulli amerlasuut aangajaarniutininik pinngitsuisinnaajunnaarnermik ajornartorsiutillit arlaleriarlutik katsorsartinnissartik pisariaqartippaat. Pinngitsuisinnaajunnaarnermik nappaateqarnertut allatuulli katsorsaanerup sunniutaata soorlu nappaatitut inooriaatsimik pilersitatallat-soorlu pujortartarnermi pualavallaarnermilu arlaleriarluni nakorsagassaasartutut an-nertutiginera, ilisimatusarnerup takutippa.

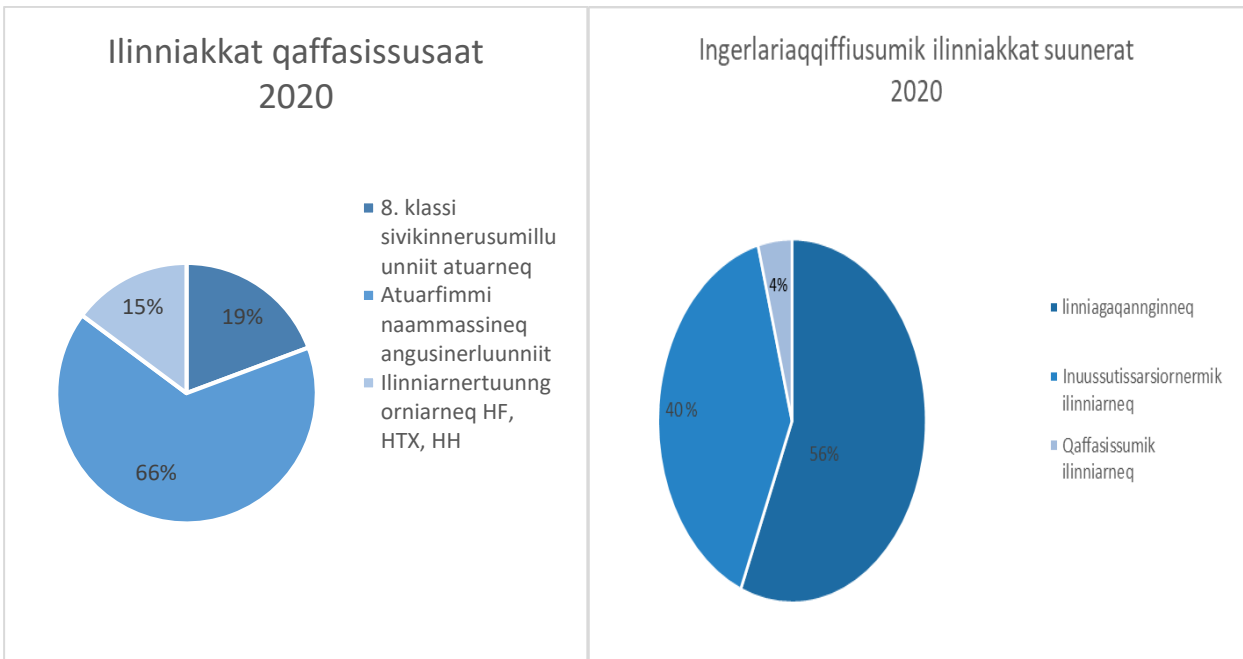
Takussutissiaq 5.3 Innuttaasut sionatigit atuinerminnut katsorsartereersimasut amerlassusaat (N = 470)

Takussutissiaq 5.3 naapertorlugu innuttaasut 2020-mi katsorsarneqarsimasut 53 procentii sionatigit aanngajaarniutinik pinngitsuuisinnaajunnaarsimanerminnik katsorsarneqareersimapput. Matumani pineqarput imigassamik, hashimik, aningaasanoormik, naamaarnermik allamilu ajornartorsiuteqarneq.

Atuarsimaneq, inuussutissarsiummik ilinniagaqarsimaneq suliffeqarnerlu

Innuttaasut katsorsartittut amerlasuut meeqqat atuarfianni naammassinnissimasuungillat. Katsorsartissimasut meeq-qat atuarfiannik naammassinnissimasut imaluunniit naammassinnissimangitsut 85 %-usut takussutissiami 5.4-mi takuneqarsinnaavoq. Taakkunannga 15 %-t ilinniarnertuunngorniarmifimmi qaffasinnerusumiluunniit ilinniagaqarsimasuullutik.

Katsorsartissimasut 56 %-ii ilinniagaqarsimasuungillat, 40 %-ii inuussutissarsiuutugalugu ilinniagaqarsimasuullutik 4 %-iinnaallu ingerlariaqqiffiusumik ilinniagaqarsimallutik.

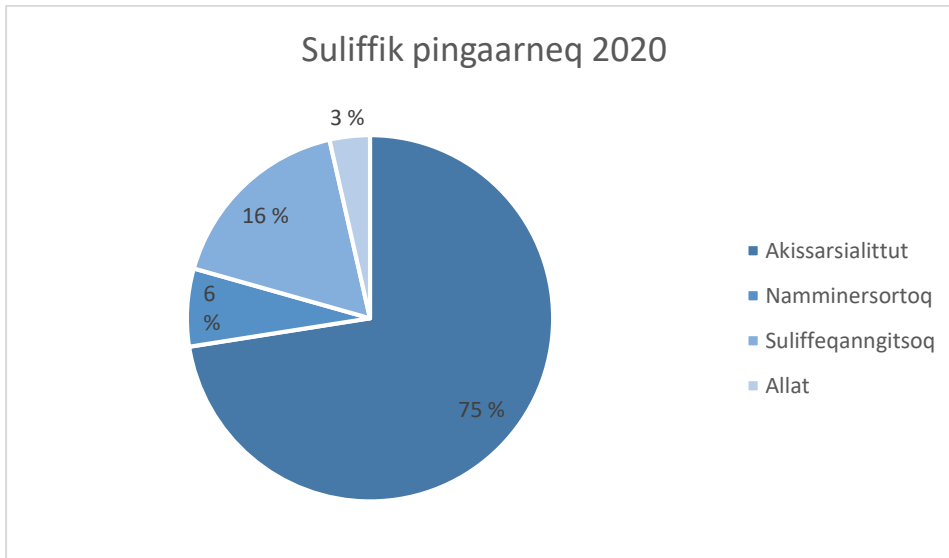

Takussutissiaq 5.4 amerlassusaat (N = 470)

Takussutissiaq 5.5 Katsorsartittut akornanni ingerlaqqiffiusumik ilinniagaqarneq (N = 321)

Ukiumoortumik nalunaarusiaq 2020

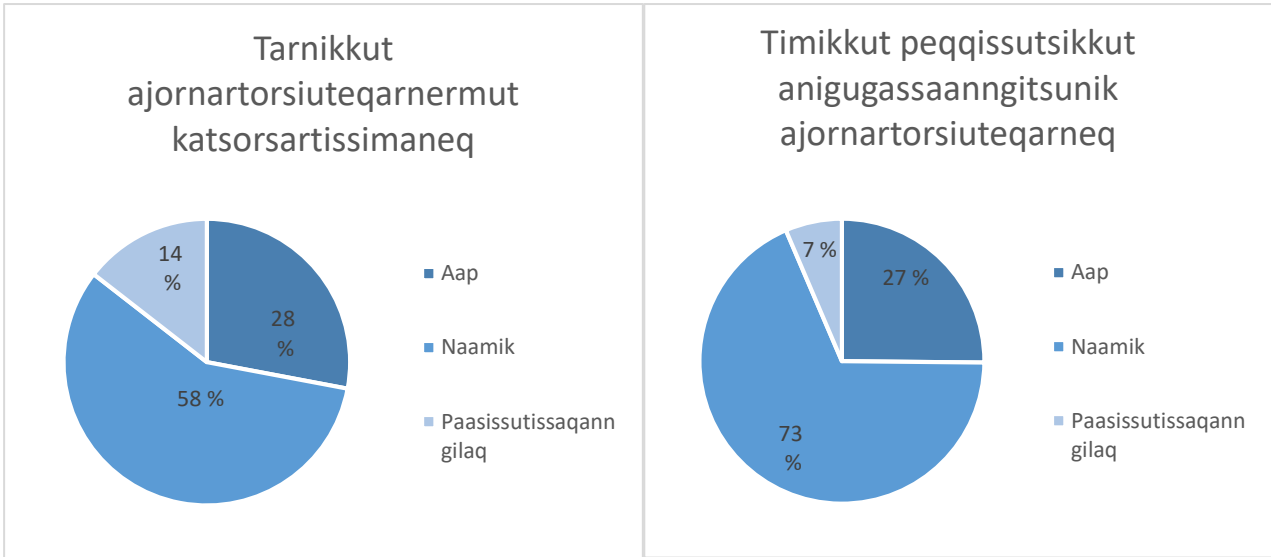
2019-imi kisitsisit takutitaat malillugu innuttaasut katsorsartissimasut 93 %-ii meeqqat atuarfiannit inaarutaasumik misilitsinnermik annikinnerusumilluunniit atuarsimapput, 7 %-iinnaallu ilinniarnertuunngorsimapput qaffasinnerusumilluunniit ilinniarsimallutik. 2019-imi katsorsartittut 67%-ii ilinniarsimangillat, 5%-iinnaallu qaffasinnerusumik ilinniagaqarlutik. Katsorsartittut ilinniarnertuunngorsimasut 2020-mi 2019-iminngaanniit 8 procentinik amerlanerupput, aamma katsorsartittut meeqqat atuarfiannik naammassinnissimasut imaluunniit naammassinnissimangitsut 8 procentimik ikileriarput. Ilinniakkamik ingerlaqqiffiusumik ilinniartut amerlanerusut katsorsartissimanerat takuneqarsinnaavoq. Inuussutissarsiutigalugu ilinniagaqarsimasut 2019-mut sanilliullugit 12 procentinik amerleriarsimapput. Ukiumoortumik nalunaarusiami 2019-moortumi takuneqarsinnaavoq.

Takussutissiaq 5.6 Katsorsartittut akornanni ukiut kingulliit pingasut iluanni suliffik pingaarneq (N = 422), *Piffissaq tamakkerlugu/piffissap ilaanaa/ilaannikkuinnaq

Innuttaasut katsorsartittut ilaat suliffeqanngillat. Takussutissiaq 5.6 naapertorlugu innuttaasut katsorsartittut katillugit 81 %-ii suliffeqarput, sulinermik inuussutissarsiuteqartut (75 %-)ullutiknamminersortut (6 %-)ullutik. 16 %-it suliffeqanngillat. Taakkulu angerlarsimasuunngikkunik, utoqqalinersiuteqartuupput, ilinniartuullutik, suliffeqanngitsuullutik imaluunniit pisortat ikiorsiissutaannik pisartagaqarlutik. Sulinermik inuussutissarsiuteqartut 75%-ii 56 %-it piffissaq suliffiusartoq tamakkerlugu sulisarput, 9 %-it piffissap ilaanaa sulisarput 10 %-illu ilaannikkuinnaq sulisarlutik (takutinneqanngillat).

Peqqissutsimut tunngasut

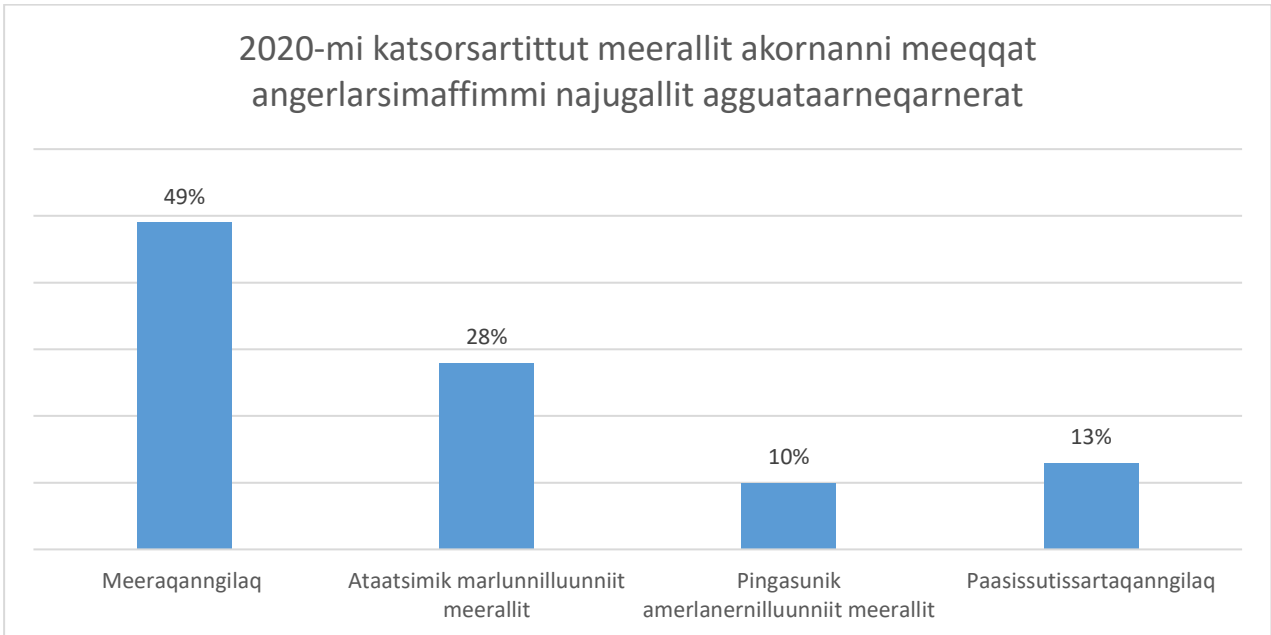
Takussutissiaq 5.7 Uninnganatik uningallutilluunniit tarnimikkut ajornartorsiutuminnik katsorsartissimasut (N =497)

Takussutissiaq 5.8 Uninnganatik uningallutilluunniit tarnimikkut ajornartorsiutuminnik katsorsartissimasut (N =465)

Innuttaasut katsorsarneqarnissamik kissaateqartut aamma allanik ajornartorsiuteqarsinnaasarput. Innuttaasut katsorsartissimasut 28%-ii inuttut ajornartorsiuteqarnermik pissutigalugu katsorsartissimapput (uninnatik unillutilluunniit) takussutissiaq 5.7 naapertorlugukatsorsartissimaneraput. Innuttaasut katsorsartissimasut 27%-ii timikkut anigugassaangitsunik ajornartorsiuteqarnerarnerat takussutissiami 5.8-mi takutinneqarpoq.

Katsorsartittut 18-it inorlugit ukiulinnik meerallit

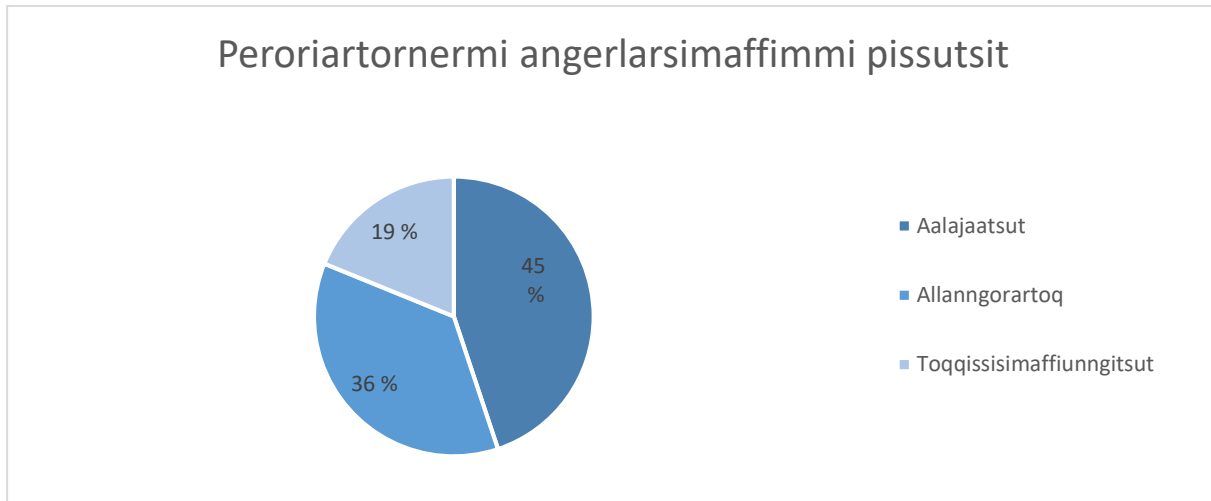
Innuttaasut katsorsartittut arlallit 18-it inorlugit ukiulinnik meeraqarput.

Takussutissiaq 5.9 katsorsartittut meerallit akornanni meeqqat angerlarsimaffimmi najugallit agguataarneqarnerat (N = 497)

KKatsorsartittut 49 %-ii angerlarsimasunik meeraqannginnerarput, 28 %-illu ataatsimik amerlanerusunilluunniit angerlarsimasunik meeraqarnerarput. 10 %-it pingasunik amerlanerusunilluunniit meeraqarnerarput.

Meeraanermi angerlarsimaffimmi pissutsit

Takussutissiaq 5. 11 Peroriartornermi angerlarsimaffimmi pissutsit qanoq inneri (N = 430)

Aanngajaarniutit pillugit eqqartuinnermi "Inooqatigiinnermi kingornuttakkat" oqaluuserineqakkajupput. Imaappoq, angajoqqaat inersimasulluunniit meeqqamut akisussaasut inooqataanermikkut pissusaat aamma ilinniagaqarsimanikkut inissisimanerat meerartaasa inooqataanermikkut pissusaannik aalajangiisooqataasarput.

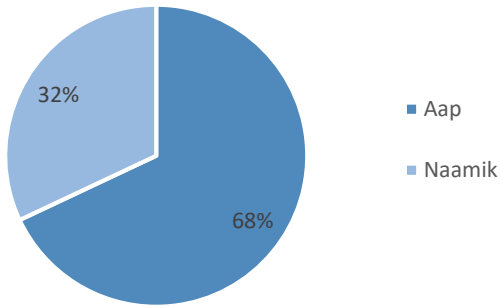
Inooqataanermi kingornussat sorpassuarnik aallaaveqarsinnaasarput. Inuup sananeqaataanik kinaassutsimik inuiaqatigiinnilu inooqataanermi ilikkakkanit ilusilersugaasarlutik.

Innutaaq katsorsartittut 45%-iisa meeraanermi angerlarsimaffimmi pissutsit aalajaatsuuneraraat takussutissiami 5.11-imi takuneqarsinnaavoq, 36 %-it allangorartuunerarpaat, 19 %-illu paatsiveqannginnerarlugit. Tamaalillutik innuttaasut katsorsartissimasut amerlaqisut meeraanermi avatangiitsini toqqis-sisimananngitsuni peroriartorsimapput.

Innuttaasut katsorsartissimasut angajoqqaamik, qatannummik aanakkumillu akornanni aanngajaarniutini ajornartorsiuteqarnermik naliliinerat takussutissiani 5.12-imiit 5.17-imut takuneqarsinnaavoq. Aanngajaarniutini ajornartorsiuteqarnerup ilaqutariinni ingerlaqqikkajunnera takussutissiani erserpoq.

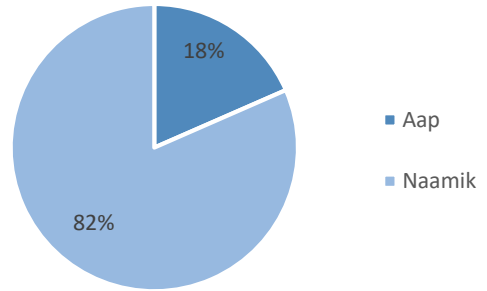
Ukiumoortumik nalunaarusiaq 2020

Angajoqqaavit arlaat tamarmilluunniit imigassamik ajornartorsiuteqarsimappat?

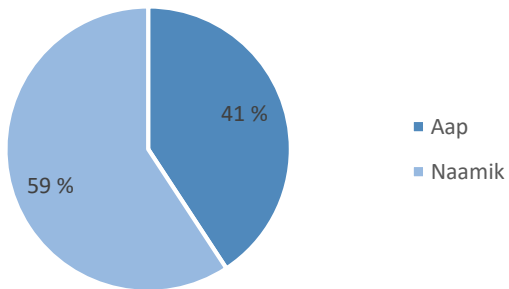
Takussutissiaq 5.12 N = 419

Angajoqqaavit arlaat tamarmilluunniit ikiaroorartunik ajornartorsiuteqarsimappat?

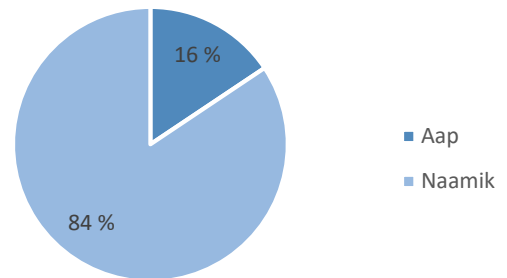
Takussutissiaq 5.13 N = 423

Aanakkut arlaat tamarmilluunniit imigassamik ajornartorsiuteqarsimappat?

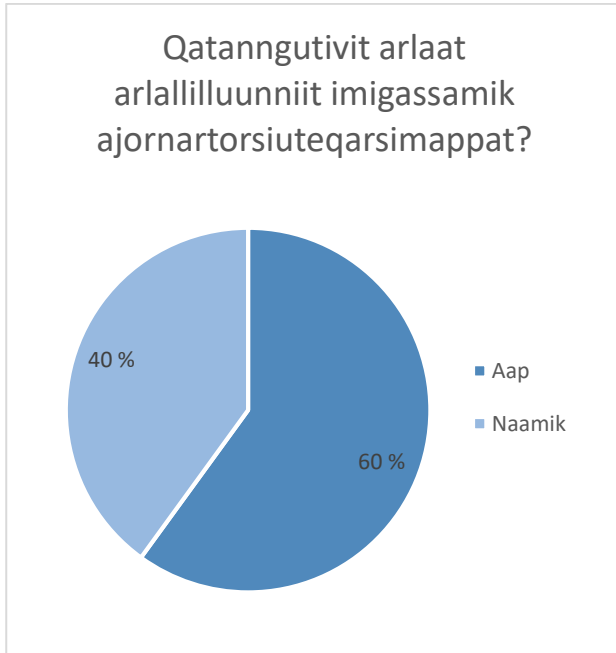

Takussutissiaq 5.14 N = 265

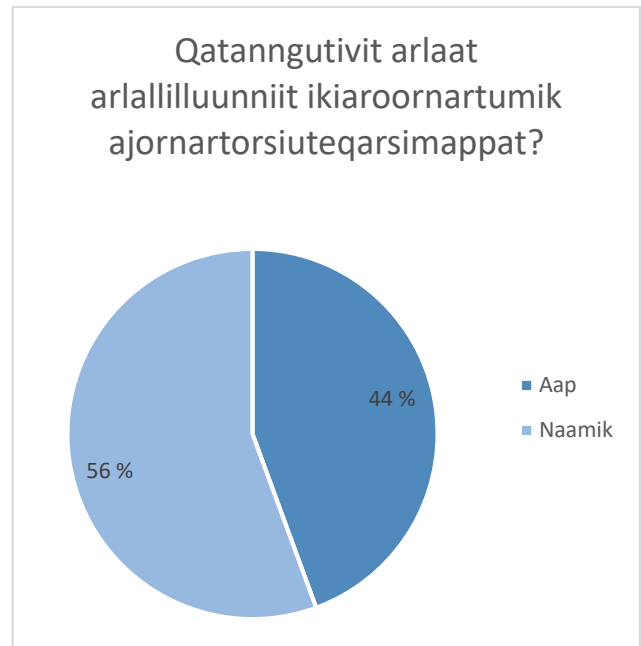
Aanakkut arlaat tamarmilluunniit ikiaroorartunik ajornartorsiuteqarsimappat?

Takussutissiaq 5.15 N = 352

Takussutissiaq 5.16 N = 360

Takussutissiaq 5.15 N = 340

Katsorsartissimasut 68 %-iisa nalunaarutigaat minnerpaamik angajoqqaatik ataaseq imigassamik ajornartorsiuteqarsimasoq 5.12-imi aamma 5.13-imi takuneqarsinnaavoq, 18%-illu minnerpaamik angajoqqaat arlaat ikiaroonartumik ajornartorsiuteqarsimanerarpaat.

Innuttaasut katsorsartittut 41 %-iisa minnerpaamik aanaakkumik ataakkumilluunniit imigassamik ajornartorsiuteqarsimaneraraat takussutissiani 5.14-imi 5.15-imilu takutinneqarpoq, 16%-illu minnerpaamik aanaakkut ataakkulluunniit ikiaroonartumik ajornartorsiuteqarsimanerarpaat. Takussutissiat 5.16 aamma 5.17 naapertorlugit, innuttaasut katsorsartittut 60%-iisa minnerpaamik qatanngutertik ataaseq imigassamik ajornartorsiuteqarsimanerarpaat, 44%-illu qatanngutertik minnerpaamik ataaseq ikiaroonartumik ajornartorsiuteqarsimanerarlugu.

Innuttaasut 2019-imi katsorsartissimasut 77 %-iisa angajoqqaatik minnerpaamik ataaseq imigassamik ajornartorsiuteqartutut oqaatigaat. 58 %-illu aanakkuni aatakkuniluunniit minnerpaamik ataaseq imigassamik ajornartorsiuteqartutut oqaatigaat. Taakkutaaq 68 %-iisa qatanngutertik minnerpaamik ataaseq imigassamik ajornartorsiuteqartutut oqaatigaat.

2019-imi katsorsartittut 27 %-iisa oqaatigaat angajoqqaatik minnerpaamik ataaseq ikiaroonartumik ajornartorsiuteqarsimasoq. Taakkualu 3 %-iisa oqaatigaat aatakkuni imaluunniit aanakkuni minnerpaamik ataaseq ikiaroonartumik ajornartorsiuteqarsimasoq. 47 %-illu qatanngutertik minnerpaamik ataaseq ikiaroonartumik ajornartorsiuteqarnerarlugu.

Innuttaasut 2020-mi katsorsartissimasut 2019-imi katsorsartissimasunit 9 procentpointimik ikinnerusut angajoqqaami minnerpaamik ataatsip imigassamik ajornartorsiuteqarnera oqaatigaat. Kisitsisit appariarnerat aamma aanaakkut ataakkut qatanngutillu akornanni takussaavoq. Katsorsartittut 17 procentpointinik ikinnerusut aanakkumi aatak-kumiluunniit minnerpaamik ataatsip imigassamik ajornartorsiuteqartutut oqaatigaat. Katsorsartittut 8 procentpointimik ikinnerusut qatanngutertik minnerpaamik ataaseq imigassamik ajornartorsiuteqartutut oqaatigaat.

2020-mi katsorsartittut 9 procentpointimik ikinnerusut oqaatigaat angajoqqaatik minnerpaamik ataaseq ikiaroonartumik ajornartorsiuteqarsimasoq. Killormulli katsorsarneqartut 13 procentpointinik amerlanerusut oqaatigaat aatakkuni imaluunniit aanakkuni minnerpaamik ataaseq ikiaroonartumik

Ukiumoortumik nalunaarusiaq 2020

ajornartorsiuteqarsimasoq. 2020-mi innuttaasut katsorsarneqartut qatanngutertik minnerpaamik ataaseq ikiaroonartumik ajornartorsiuteqarsimasutut oqaatigaat, tamanna 2019-imi kisitsisinut assinguvoq.

Nalunaarusiami matumani 2019-iminngaanniit takussutissiaq ilanngunneqanngilaq, tamannali Ukiumoortumik nalunaarusiami 2019-meersumi takuneqarsinnaavoq.

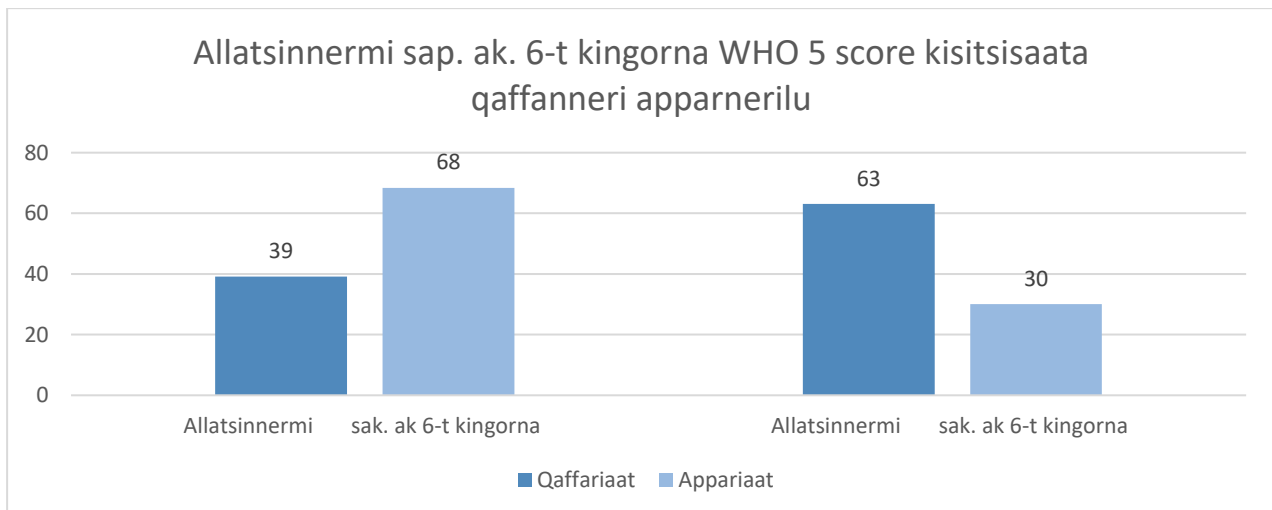
6. Ukioq manna sammisaq: Katsorsarneqarnermi inooriaatsimik allanngineq katsorsartinnermilu naammagisimaarinnineq

Katsorsartinnermi inooriaaseq

WHO-5 apeqqutinik tallimanik imaqartoq atorlugu katsorsartittut sapaatip akunnerini kingullerni marlunni qanoq innerinik apersuisoqartarpoq. WHO-5 misigisanik pitsaasunik nalilersuineri atorlugu apersuisoqartarpoq. Inuup apersuinerup nalaani qanoq inuunerminik naammagisimaarinnitsiginera naliliissutigineqartarluni.

Atuisut apeqqutinut taakkununga tallimanut tamanut akissutinik arfinilinnik toqqagassaqarput. Toqqagassat ilagaat "tamatiqut" aamma "piffimmi sumiluunniit naamik". Akissutissatut toqqagassat pointinik 5-iminngaanniit 0-imut naleqarput. Apeqqutit taakkua inernerit tamarmik 4-mik amerlisarneqartarput taamaalillunilu kisitsisit 0-p aamma 100-p akornanni inerneqartarlutik. Pointi annertunerugaangat inuunermit soqutigisanik samminniffiulluni peqqinnerusutullu misigaluni ingerlalluatoqartarluni. Kisitsit 50-minngaanniit annikinnerugaangat atuisoq isumatsassima- ngaarnermik misigisaqarsinnaasarluni imaluunniit sivisuumik uippakajaarnermik misigisimasinnaasarpoq. Kisitsit 35 ataappagu atuisoq isumatsassimangaarnermik imaluunniit sivitsortumik uippakajaarnermik misigisimassaaq. Pointit katinneri 35-minngaanniit annikinneruppata innuttaasup nakorsamik ikiortissarsiornissaa innersuunneqartarpoq. Immersorneqarsimasut kisitsisit katinnerini 0-miittut nalunaarusiami ilanngunneqanngillat, amigartumik immersugaaneri pissutigalugu.

Allorffimmi 2020-mi katsorsartittut katsorsartinnermik aallartinneranni sapaatillu akunneri arfinillit qaangiunnerini inooriaasaat pillugu immersugassaq WHO-5 atorlugu piffissap ingerlanerani inooriatsip sutigit allannguteqarnera ersertarpoq.

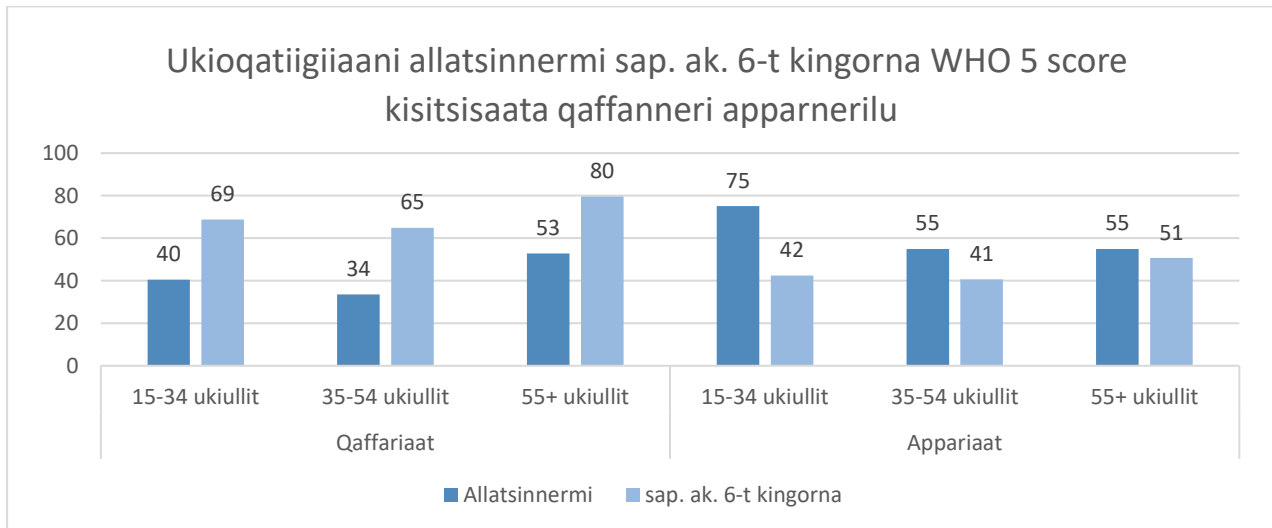
Takussutissaq 6.1 Allatsinnermi sap. ak. 6-t kingorna WHO 5 score kisitsisaata qaffanneri apparnerilu (N = 143)

Innuttaasut katsorsartittut inooriaasaat pitsanngoriaateqartut, taakkuupput katsorsartinnerup aallartinnerani WHO-5-imi inissisimanerat agguaqatigiissillugu 39-usoq takutitassiami 6.1-imi takuneqarsinnaavoq. Paasissutissat ataatsimut isigalugit innuttaasut inuunerissaarnerat sapaatip akunneri arfinillit qaangiukkaangata appartarpoq. Katsorsartittut inooriaatsimikkut pitsaannginnerusumik atugaqalersut sapaatip akunneri arfinillit qaangiunnerini WHO-5 pointinik pissar-siaat agguaqatigiissillugu

Ukiumoortumik nalunaarusiaq 2020

33-nik apparput, allalli 29-t sapaatip akunneri arfinillit qaangiunnerini inooriaatsimikkut atugarissaarnerulerput. Innuttaasut 83-it WHO-5 atorlugu misissuisoqarnerani inooriaatsiminni ingerlalluarnertik peqqinnertillu appariaateqarsimasoq misigaa. Innuttaasullu 60-t inooriaatsiminni ingerlalluarnertik peqqinnertillu qaffariaateqarsimasoq misigalugu. Tamatuma saniatigut innuttaasut 14-t katsorsartinnerup aallartinneranit sapaatip akunneri arfinillit qaangiunneranni inooriaatsiminni ingerlalluarnertik peqqinnertillu pillugu aperineqarnerminni allannguuteqarsimanginnertik akissutigaat. Taakkua WHO-5 pointiat agguaqatigiissillugu 45-voq. Tamatuma takutippaa katsorsartinnikkallaramik annikitsumik inuttut timikkut tarnikkullu peqqissutut ingerlalluartsut. Taanna takutitassiami 6.1-imi ilanngunneqanngilaq.

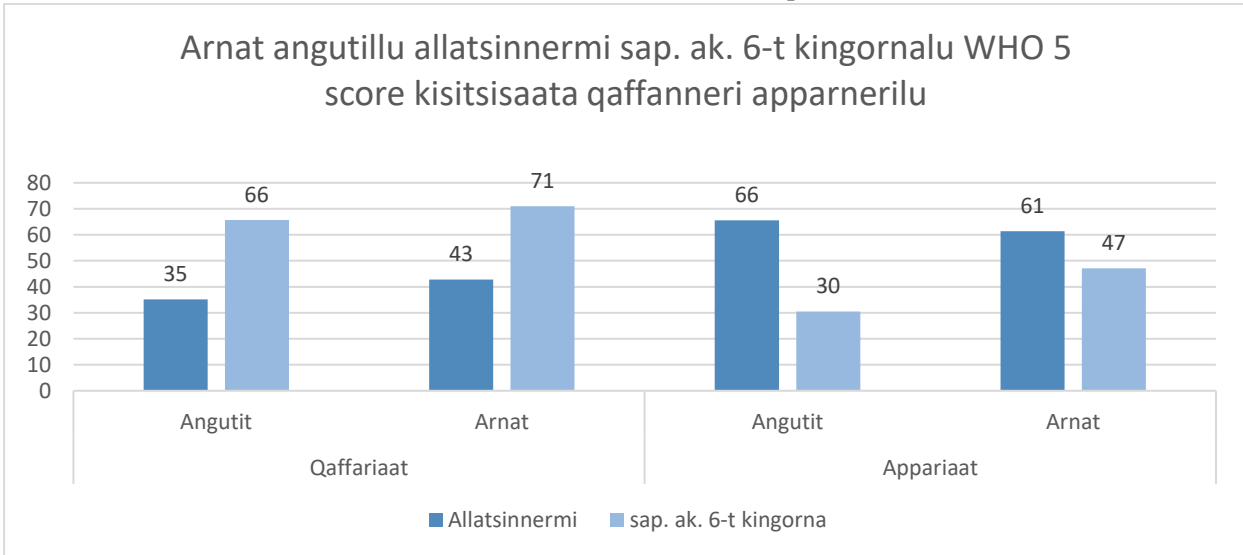

Takussutissiaq 6.2 Ukioqatigiiaani allatsinnermi sap. ak. 6-t kingorna WHO 5 score kisitsisaata qaffanneri apparnerilu (N = 140)

Ukioqatigiiaani 15-34, 35-54 aamma 55-inik amerlanernilluunniit ukiullit katsorsartinniarlutik allatsinnerminni aamma sapaatip akunneri arfinillit qaangiunnerini agguaqatigiissillugu WHO-5-imi angusaat takutitassiami 6.2-mi takuneqarsin-naavoq. Taakkua marlunnut avinneqarput. Aappaa WHO-5-imi amerleriaateqartut aappaalu WHO-5-imi ikileriaateqartut.

55-inik ukiullit ukioqortunerilluunniit inooriaasaat katsorsartinnerminni annertunerusumik pitsanngoriarsimavoq.

Taakkuuppullu katsorsartinnerup aallartinneranit sapaatit akunneri arfinillit qaangiunnerini inooriaatsimik pitsanngorneraasut amerlanerpaat. Ukioqatigiiaat agguataarnerini 15-iniit 34-nut ukiullit sapaatip akunneri arfinillit qaangiunnerini inooriaatsiminni pitsaannginnerusumik atugaqalersut amerlanerupput.

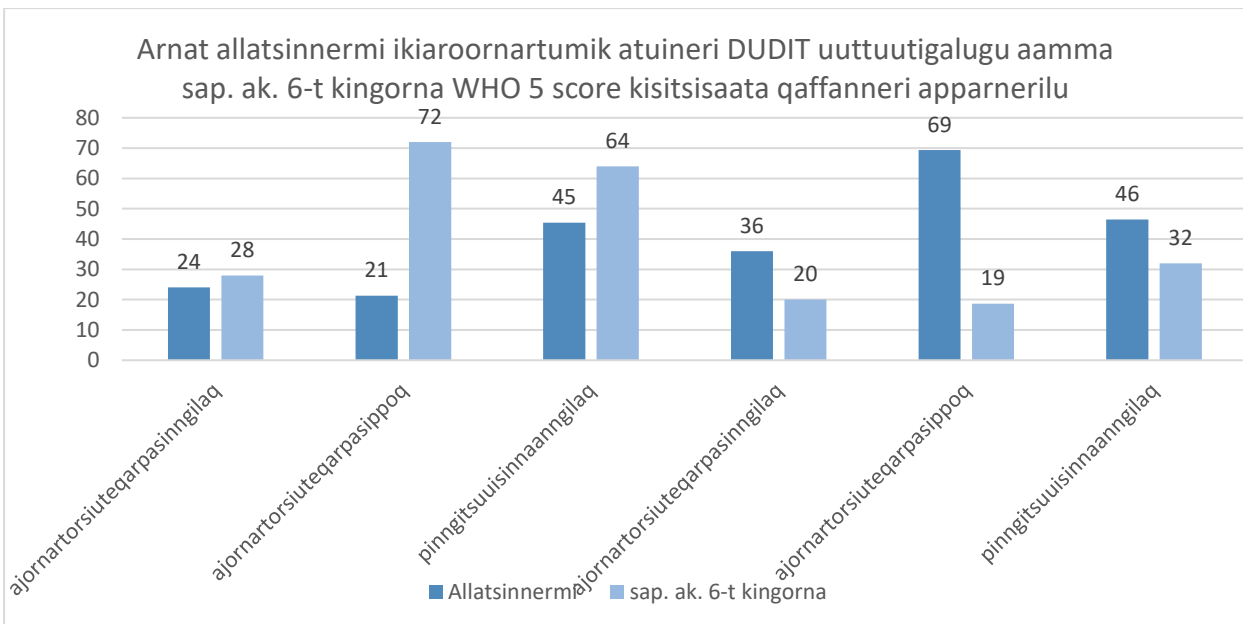
Takussutissiaq 6.3 Arnat angutillu allatsinnermi sap. ak. 6-t kingornalu WHO 5 score kisitsisaata qaffanneri apparnerilu (N = 143)

Allatsinnermi sapaatillu akunnerisa arfinillit qaangiunnerini WHO-5-mik immersuisimasut suaassutsinut agguarneqarsimaneri uani takussutissiaq 6.3-mi ersarissumik takutinneqarpoq. Ataatsimut isigalugu 60-t pitsanngoriaateqartut 83-illu appariaateqarlutik.

Katsorsartissimasut suaassutsinut avillugit katsorsartinnerup aallartinnerani aamma sapaatip akunneri arfinillit qaangiunnerini WHO-5-imik inooriaatsiminnik pitsaanagerusumik pitsaannginnerusumillu atuilersut, agguaqatigiisillugu qanoq amerlatigisut takutitassiami 6.3-mi takuneqarsinnaavoq.

Arnat angutillu inooriaasaannik WHO-5 atorlugu misissuinnermi angutit inooriaasaat malunnaatilimmik ajorseriaateqarsimasut takuneqarsinnaavoq.

Angutit inuunermik naliliinnerminni ajorseriaataat agguaqatigiisillugu 36-uvoq, arnat inuunermik isiginninnerminnik naliliinnerisa ajorseriaataat agguaqatigiisillugu 14-ulluni.

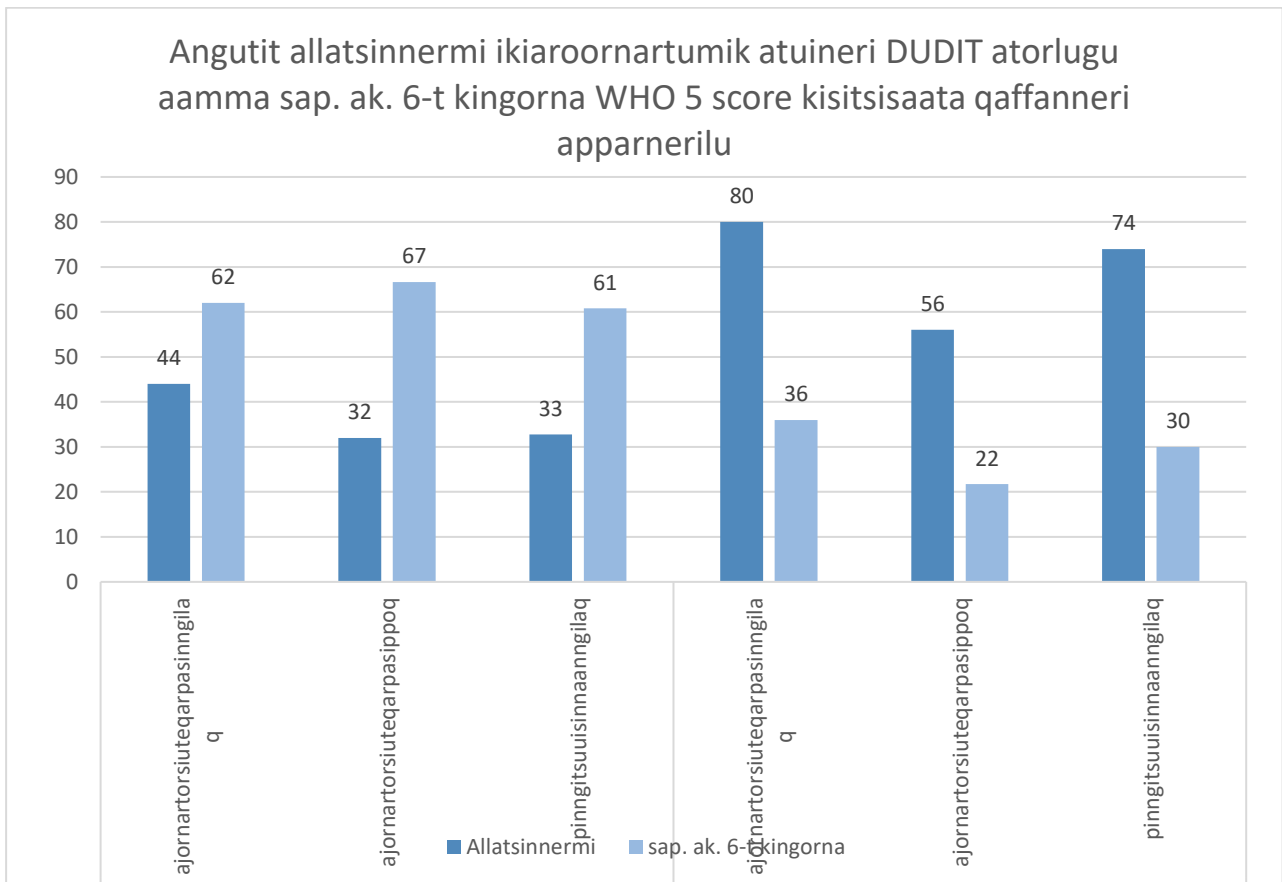

Takussutissiaq 6.4 Arnat allatsinnermi ikiaroorartumik atuineri DUDIT atorlugu aamma sap. ak. 6-t kingorna WHO 5 score kisitsisaata qaffanneri apparnerilu (N = 16)

Katsorsartissimasut inuunerminnik isiginninnerminnik WHO-5 malillugu pitsanngoriaateqartutut naliliisut akornanni arnat angutilluunniit malunnaatilimmik amerlanerunersut takuneqarsinnaamngilaq.

Arnat katsorsartillutik aallartinnermini aamma sapaatip akunneri arfinillit qaangiunnerini WHO-5 atorlugu aamma DUDIT atorlugu naliliineq agguaqatigiisillugu appariaateqartoq takussutissiami 6.4-mi takuneqarsinnaavoq.

Inuit arfineq marluk WHO-5 atorlugu misissueriaaseq malillugu inooriaatsiminnik pitsaanerulernaapput qulinguallu appariaateqarsimallutik. Katsorsartissimasut inooriaatsimik ajorseriaateqarnerinik naliliisut aamma DUDIT atorlugu naliliinermi ikiaroonartumik ajornartorsiuteqarsinnaasutut nalilerneqartut tassaapput katsorsartinnerup aallartinnerani aamma sapaatip akunneri arfinillit qaangiunnerini inuunermi allannguuteqarnerpaasimasut, tamanna takussutissiaq 6.4-mi ersersinneqarpoq. Tassani agguaqatigiisitsinermini appariaat 50-iuvoq. Allannguut minnerpaaq tassaavoq 4 taannalu WHO-5 atorlugu misissuinermini inooriaatsiminnik ajunnginnerulersimasutut naliliisut aamma DUDIT atorlugu ikiaroonartumik atuisuungitsutut nalunaartut akornani atuuppoq.

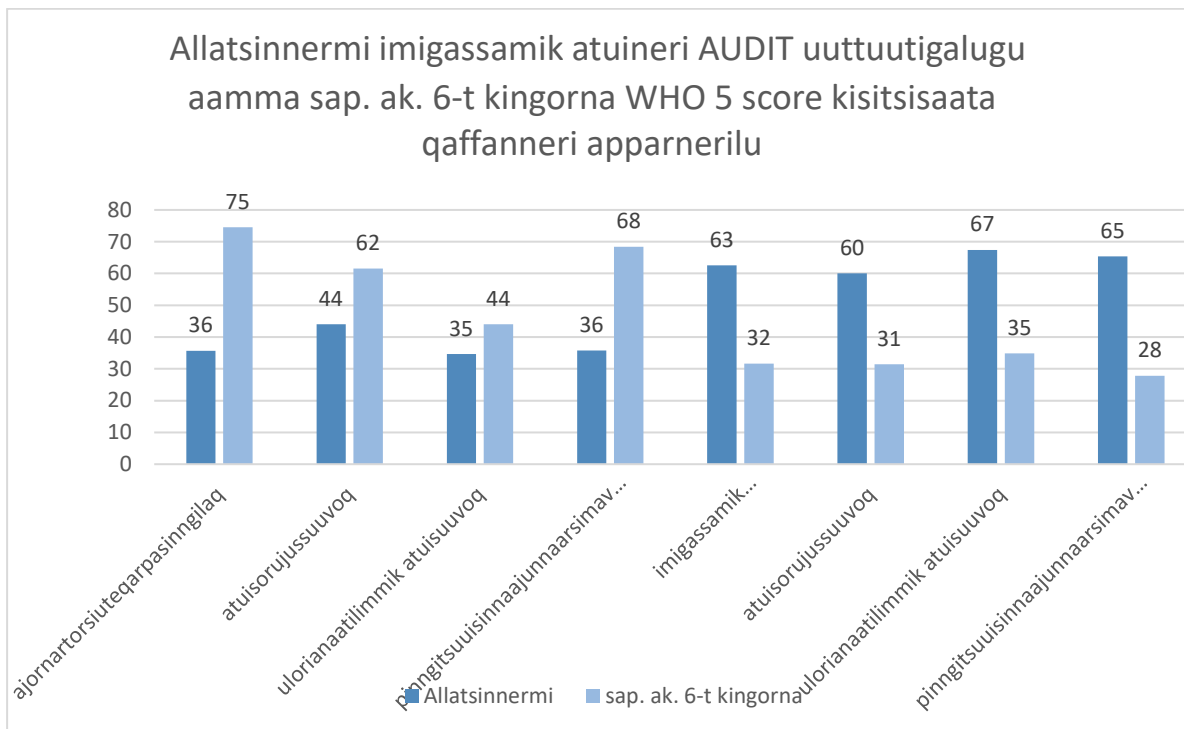
Takussutissiaq 6.5 Angutit allatsinnermi ikiaroonartumik atuineri DUDIT atorlugu aamma sap. ak. 6-t kingorna WHO 5 score kisitsisaata qaffanneri apparnerilu (N = 20)

Angutit akornanni katsorsaanerit aallartinnerini aamma sapaatip akunneri arfinillit qaangiunnerini WHO-5 atorlugu misissuineq aamma agguaqatigiisillugu ikiaroonartumik ajornartorsiuteqarneq misissorniarlugu DUDIT atorlugu nalilee-riaatsimi, WHO-5 malillugu inuunerup pitsaassusaanik appariaateqarsimanersut imaluunniit qaffariaateqarsimanersut

takussutissiami 6.5-imi takutinneqarpoq. Taakkunannga qulit WHO-5 atorlugu misissuineq malillugu inuunerminnik ajunnginnerusumik ingerlatsilernerarput. Qulillu inooriaatsiminnik pitsaannginnerusumik ingerlatsilernerarlutik.

Ikiaroonartumik annertuumik pinngitsuuisinnaajunnaarsimasutut DUDIT atorlugu nalilerneqarsimasut aamma DUDIT atorlugu naliliinermi ikiaroonartumik ajornartorsiuteqanngitsutut naliliivigineqartut akornanni WHO-5 atorlugu misissuinermini inuunermik isiginninneq 44-mik appariaateqarpoq. Inuunermik

iluarisimaarinninnermik peqqinnermillu annertunerusumik WHO-5 malillugu misissuinnermi oqaatigineqarluni. Allanguut minnerpaaq ikiaroonartumik atuinnermik ajornartorsiuteqanngitsuni WHO-5 scorelu atorlugu misissuinnermi pitsaanerusumik inooriaaseqalersuni takuneqarsinnaavoq. Taanna allanguut 18-iuvoq.

Takussutissiaq 6.6 Allatsinnermi imigassamik atuineri AUDIT uuttuutugalugu aamma sap. ak. 6-t kingorna WHO 5 score kisitsisaata qaffanneri appannerilu (N = 116)

Katsorsartinniarluni allatsinnermi sapaatillu akunneri arfinillit qaangiunnerini WHO-5 atorlugu misissuineq aamma agguaqatigiisillugu AUDIT atorlugu imigassamik ajornartorsiuteqarneq nalilerniarlugu nalileeriaatsimi, WHO-5 malillugu inuunerup pitsaassusaanik misigisimanerit appariaateqarsimanersut qaffariaateqarsimanersulluunniit takussutissi-ami 6.6-imi takutinneqarpoq. Taakkunani 42-t WHO-5 malillugu uuttuinnermi inuinnermi ajunnginnerulerneq aamma peqqinnerulerneq misigalugit nalunaarutigaat. 74-illu inooriaatsiminnik pitsaannginnerusumik ingerlatsilernerarlutik.

Innuttaasut katsorsartittut AUDIT atorlugu imigassamik ajornartorsiuteqanngitsut katsorsartilluni aallartinnermi imigassamik atuinerup ajornartorsiutaanerata uuttorneqarnerani sapaatillu akunneri arfinillit qaangiunnerini inooriaatsiminni allanguuteqarsimanerat annertuneruvoq. Qaffariaat 39-ulluni. Imigassamik annertuumik pinngitsuuisinnaajunnaarsimasut akornanni aamma inooriaatsiminnik allanguuteqartitsisut amerlapput. Appariaat taanna agguaqatigiisillugu 37-voq. Katsorsartittut ulorianaatilimmik imigassamik atuisut annikinnerpaamik inooriaatsimikkut pitsanngoriaateqarput. Taakkua agguaqatigiisillugu 9-mik qaffariaateqaramik.

Inerniliineq

Katsorsartittut amerlanerussutillit katsorsartinnerup aallartinneranit sapaatip akunneri arfinillit qaangiunnerini inuunerissaarnerulinngitsut WHO-5 malillugu misissuinnermi paasineqarpoq. Ataatsimut isigalugu inuit 83-it inooriaatsiminnik ajorseriaateqartut 60-t inuunerminni pitsaanerusumik misigisaqalersimasut.

Agguaqatigiisillugu angutit 36-inik appariaateqarput arnallu 14-inik appariaateqarlutik.

Arnani angutinilu ikiaroonartumik ajornartorsiuteqanngitsut WHO-5 atorlugu misissuinnermi DUDIT atorlugu paasineqarpoq. Ikiaroonartumik ajornartorsiuteqartuni arnat atuinerat appariaateqarsimavoq, angutinilu

annertuumik pinngitsuuisinnaajunnaarsimasuni allannguut annertunerpaalluni. Aamma imigassanik atuisut akornanni AUDIT atorlugu misissuinermi allatsinnermi sapaatillu akunneri arfinillit qaangiunnerini WHO5-ip appariaateqarsimanera paasineqarpoq.

Atuisut naammagisimaarinninnerannik misissuineq

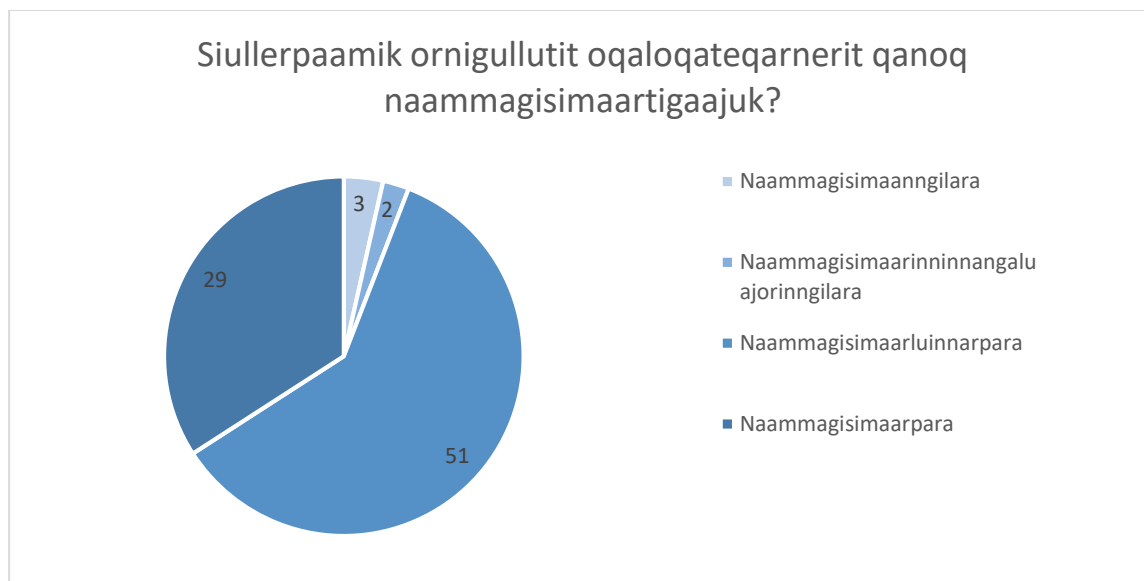
Allorfiup katsorsaaviini atuisut naammagisimaarinninnerannik misissuineq siulleg 2020-mi ingerlanneqarpoq. Mi-sissuineq taamaattoq januaarimi 2021-mi ingerlanneqaqqippoq. Atuisunik isumasiuinermi innuttaasut katsorsartiffigisaminni qanoq misigisimanersut paasinissaa siunertaalluni. Pitsaanngitsumik misigisaqartoqarsimappat tamannalu allanngortinnissaa pisariaqassappat iluarsisassatut isumaliutigineqarluni. Apeqqutit akisassat tunniunneqarnerisigut misissuineq ingerlanneqarpoq.

Ukua pingaernerutillugit misissuiffigineqarput:

- Katsorsartinniarluni siullerpaamik ornigunneq
- Katsorsartinneq pillugu paasissutissiineq
- Katsorsartinnissamut utaqqineq
- Katsorsartinermik naammagisimaarinninneq
- Katsorsartinermi anguniakkat pillugit katsorsaasunik suleqateqarneq
- Innuttaasut katsorsartinerminni periutsinik naammagisimaarinninnerat
- Katsorsaasup katsorsartittumut inuttut soqutiginninnera
- Katsorsaasup pisorta qarfinnik suleqateqarnera

Innuttaasut katillugit 85-it katsorsaavinni tallimaasuni misissuinermi peqataapput. Katsorsartittut akineranni qanoq isummernissaannik sunniivigiumanagit tablet atorlugu apeqqutinik akisinnerisigut isumasiuineq ingerlanneqarpoq. Allorfimmi sulisut apeqqutinut akissutit takusinnaangilaat. Katsorsartittut oqaloqateqaleranni oqaloqateqareerneranniluunniit tablet tunniunneqartarpoq. Taamaattumillu apeqqutinik akissutinillu katersineq kinaassutsimik isertuussilluni ingerlanneqarpoq.

Katsorsartinniarluni siullerpaamik ornigunneq

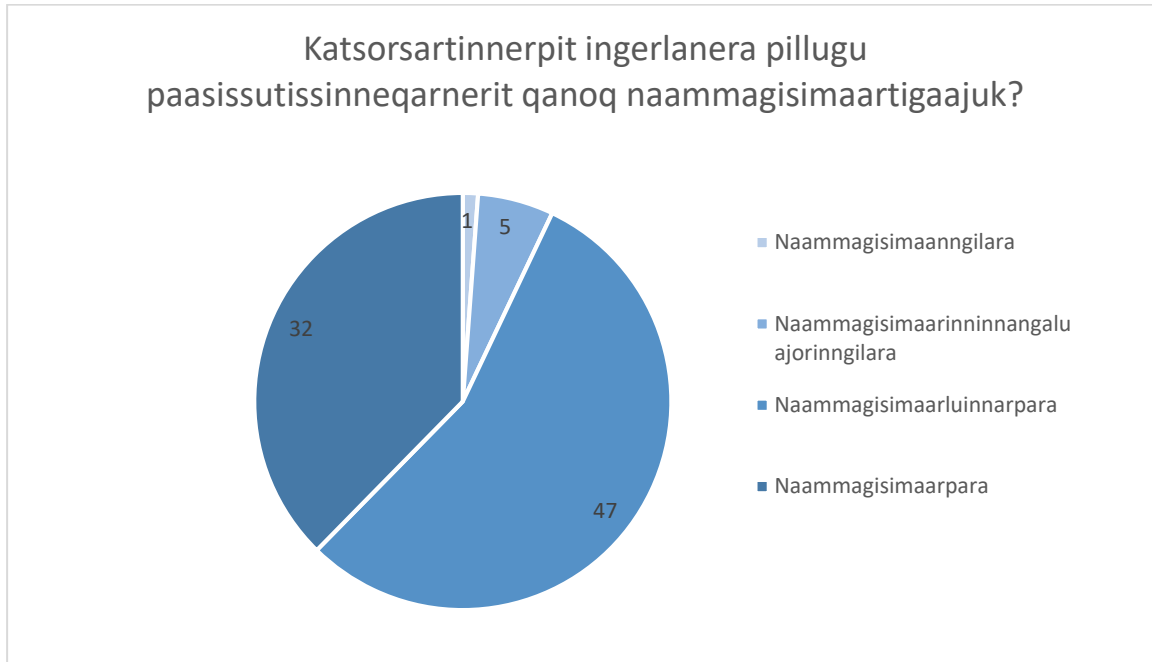

Katsorsartinniarlutik siullerpaamik saaffiginninnerminni naammagisimaarinnittut naammagisimaarinninngitsullu takutitassiami

7.1-imi takutinneqarpoq (N = 85).

Apeqquq "Siullerpaamik ornigullutit oqaloqateqarnerit qanoq naammagisimaartigaajuk?" akineqarnerani akisut 60 %-ii Allorfirmi naapinneqaqqaarnertik naammagisimaarluinnarlugu akissuteqarput. Taanna inunnit 51-init akissutaavoq. Taakkunannga innuttaasut 29-it tassa peqataasut 34 %-ii Allorfirmi naapinneqaqqaarnerminnik iluarisimaarinnillutik, pingasullu akisimasut 4 %-ii naammagisimaarinninnatik.

Katsorsaariaaseq pillugu paasissutissiineq

Katsorsaanerup ingerlanera pillugu paasissutissinneqarneq qanoq naammagisimaarneqartiginersoq takutitassiaq 7.2-mi takutinneqarpoq (N = 85).

Apeqquq "Katsorsartinnerpit ingerlanera pillugu paasissutissinneqarnerit qanoq naammagisimaartigaajuk?" 55 %-it Allorfik katsorsartinnermik ingerlanera pillugu paasissutissinneqarnertik naammagisimaarluinnarlugu akisimapput. Innuttaasut 47-t akissuteqarput. 38 %-illu naammagisimaarinnippit. 1%-illu naammagisimaarinninnatik.

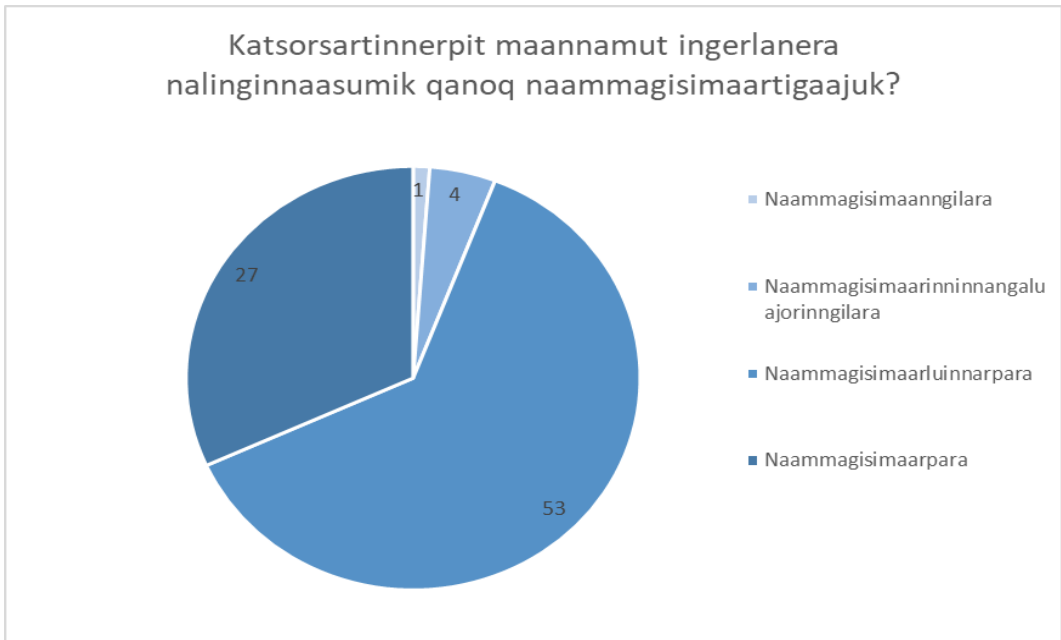
Katsorsartinnissamut utaqqineq

Takussutissiaq 7.3 Katsorsartinnissamut utaqqinermik naammagisimaarinnittut naammagisimaarinningsullu (N = 85)

Innuttaasut katsorsartikkusuttut katsorsartinnissamik kissaateqarlutik saaffiginninnerminniit ullut 14-t qaangiutsinnagit katsorsartillutik aallartittarnissaat Allorfimmiit anguniarneqarpoq. 57 %-t utaqqinermik naammagisimaarinnilluarlutik oqaatigaat, taakkua 48-put. 30 %-it naammagisimaarinnipput taamaallaat 1 %-it naammagisimaarinningsut.

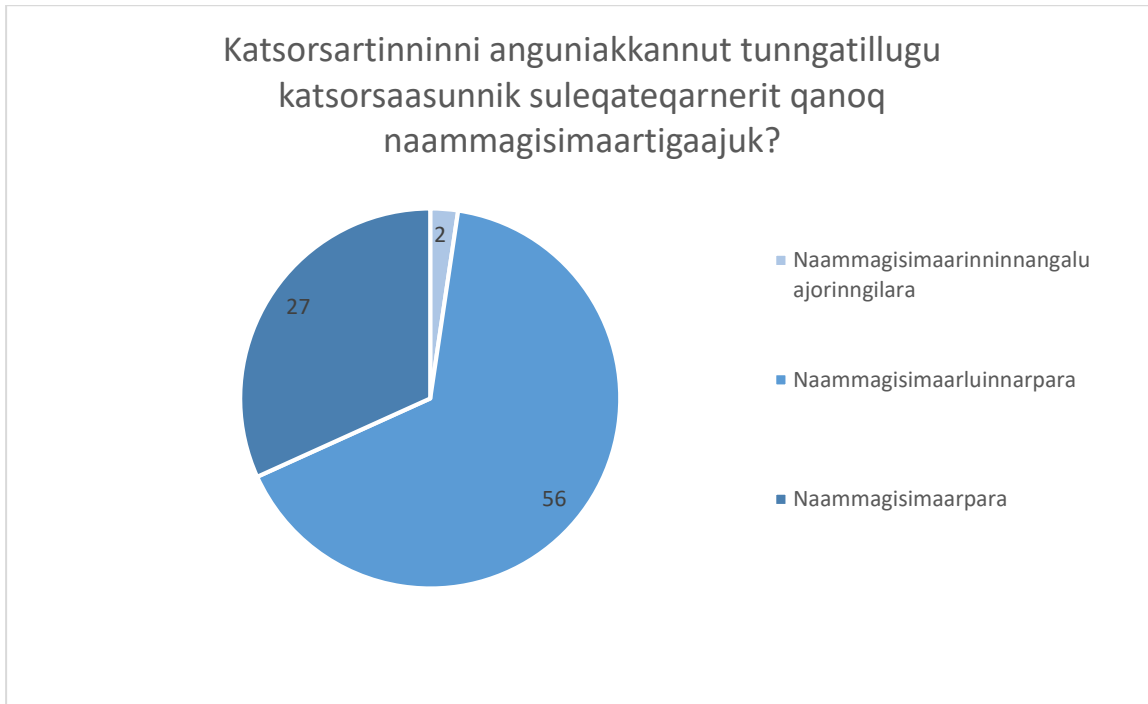
Katsorsaariaatsimik naammagisimaarinnineq

Takussutissiaq 7.4 Katsorsartinnerup ingerlaneranik naammagisimaarinnineq (N = 85)

Innuttaasut amerlanerit katsorsartinnerminni killiffitsik naammagisimaarlugu oqariutuutigaat. 62 %-t naammagisimaarinnilluinnarlutik naliliisut. Tassalu inuit 53-t. 32 %-it naammagisimaarinnittut kiisalu 1 %-ii katsorsartinnerminnik naammagisimaarinninnatik nalunaarsimallutik.

Katsorsartinnermi katsorsaasumik suleqateqarneq

Takussutissiaq 7.5 Katsorsartinnerup ingerlanerani naammagisimaarinnineq naammagisimaarinninnginnerlu (N = 85)

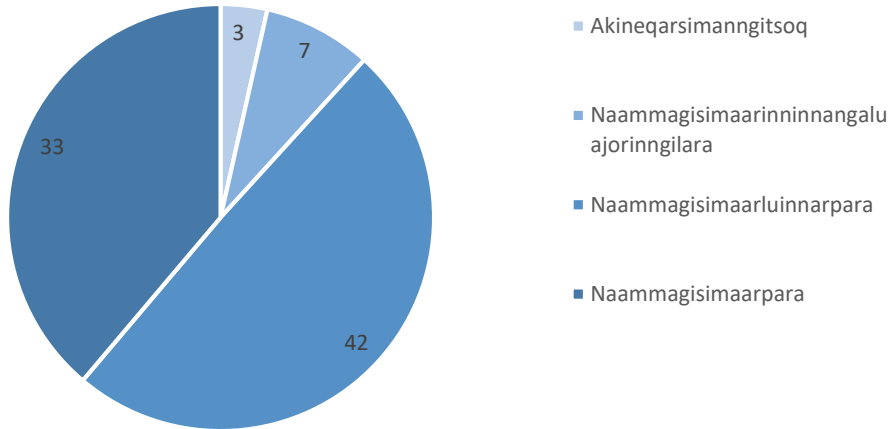
Pinngitsuuisinnaajunnaarsimagaanni atuinermik aqutsinissaq ajornakusoorsinnaavoq. Katsorsaannermi atuiunnaarnissaq siunertaavoq. Ataasiakkaalli atuiunnaarsinnaanngikkaangamik anguniagaq allaanerusoq siunertarlugu katsorsartinnissartik kissaatigisarpaat. Innuttaasup katsorsartinnerup nalaani katsorsartinnermini anguniagassani inissittarpaa taamaalilluni sutigut ikiorneqarnissani kissaatiginerlugu aamma ilisimaarilersarlugu. Innuttaasoq ilaqtaminut pitsaanerusumik attaveqalernissaminik kissaateqarsinnaavoq, timimik aalatitsinerulernissamik siunertaqarluni aningaasaqarnikkulluunniit pitsaanerusumik aqutsinnaalerluni.

66 % -it katsorsartinnermini anguniagartik pillugu katsorsaasumik suleqateqarnertik naammagisimaarluinnarlugu oqaatigaat. Taakkua inuit 56-upput. 32 %-it naammagisimaarinnipput 2 %-illu naammagisimaarinninatik.

Innuttaasut iliuuseqarnissaannut sakkussat tunniunneqartut

Aanngajaarniutinin aningaasanoornermilluunniit ajornartorsiuteqarnerpit iliuuseqarfiginissaanut sakkussatut pissarsiatit qanoq naammagisimaartigaagit?

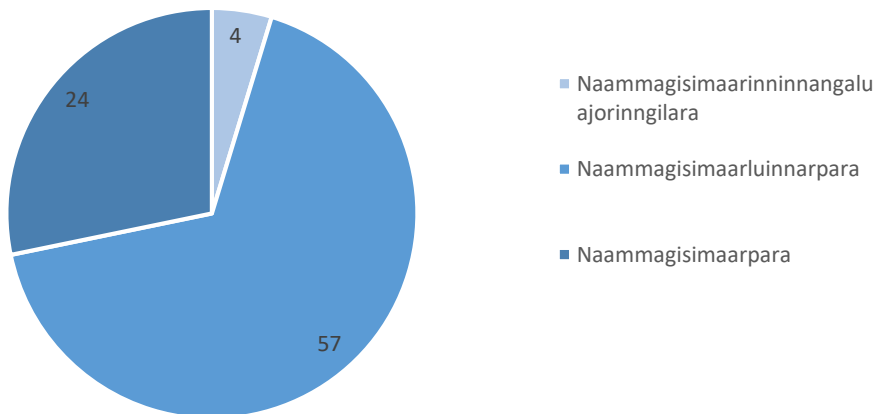
Takussutissiaq 7.6 Katsorsartinnermi iliuusissatut pilersaarutit sakkussallu pissarsiat naammagisimaarneqarneri (N = 85)

Allorfirmi katsorsartittut artornatunik misigisanik nalaakkumaagassaanni atueqqinnissaminnullu ussersartorsiornerminni sakkussaminnik periutsinik ilinniartinneqartarput.

Innuttaasut katsorsartinnerminni anguniagartik pillugu katsorsaasumik suleqateqarnerminnik naammagisimaarinnilluartut 49 %-upput. Taakku inuit 42-put. 33 %-ii naammagisimaarinnittut, arlaannaalluunniit naammagisimaarinninnginnerminik oqariartuuteqanngilaq. 4 %-it akisimangillat, uanili misissuinermi 4% -it sooq akisimanginnersut takuneqarsinnaanngilaq.

Katsorsaasup innuttaasumut soqutiginninnera

Katsorsaasut ilinnik inuttut soqutiginninnerat qanoq naammagisimaartigaajuk?

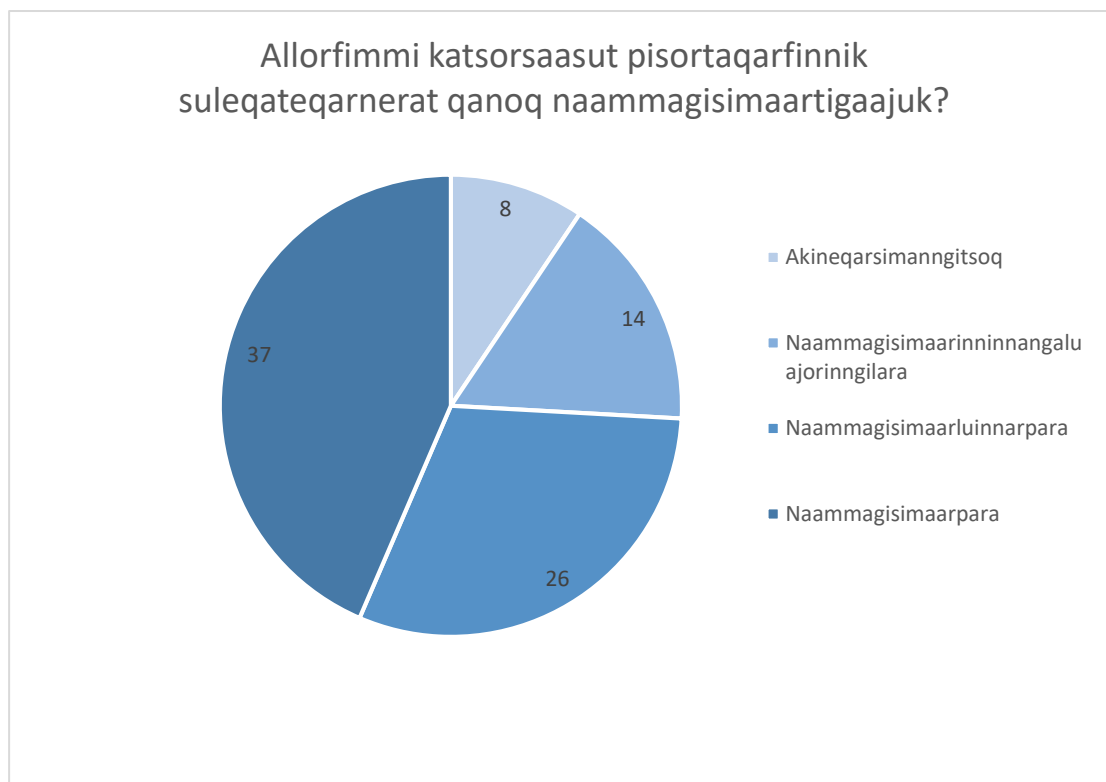
Katsorsaasut katsorsartittumut soqutiginninneranik naammagisimaarinnittut naammagisimaarinninngitsullu takussutissiaq 7.7-mi takuneqarsinnaavoq (N = 85)

Ukiumoortumik nalunaarusiaq 2020

Katsorsaasup katsorsartittumut inuttut soqutiginninnera atuisunit qanoq igineqarnersoq uani apeqqummi pingaernerutillugu paaserusunneqarpoq. Katsorsaasup periutsiminik ilisimaarinninnera katsorsarneqartup qanoq iluatsitsiginissaanut sunniuteqartartoq ilisimatuussutsikkut misissuinermi paasineqarpoq. Innuttaasut aperineqarlutik akissuteqartut 57-t katsorsaasuminngaanniit soqutigineqarnerminnik naammagisimaarinnilluinnarsimapput.

Taakkunanga peqataasut 28 %-ii naammagisimaarinnillutik, akisimasullu 5 %-ii naammagisimaarinnillutik naammagisimaarinninnatilluunniit. Peqataasuni naammagisimaarinninngitsoqanngilaq.

Katsorsaasup pisorta qarfinnik suleqateqarnera

Katsorsaasut pisorta qarfinnik suleqateqarnerannik naammagisimaarinnineq pillugu takussutissiaq 7.8-mi takuneqarsinnaavoq (N = 85)

Katsorsartittut tamarmik Allorfimmi katsorsaasup pisorta qarfinnik suleqateqarnissaa pisariaqartinneq ajorpaat. Uunga apeqqummut akissutit nassuiarnissai ajornakusoorpoq. Akisimasut 8-t, 9 %-ii, katsorsartinnerminni allanik suleqateqarnissaminnik pisariaqartitsisimannginnamik apeqqummut akisimanngillat. Apeqqummullu akisimasut taamatut inissisimasinnaapput.

Akisimasut 31 %-it takutippaat, katsorsaasup pisorta qarfinnik suleqateqarneranik naammagisimaarinnilluartuullutik. Inuit 26-t taama akisimapput. 44 %-it naammagisimaarinnittut aamma 17 %-ii naammagisimaarin- ninnatik naammagisimaarinnillutillunniit naliliisimasut.

Naliliineq

Innuttaasut Allorfimmik atuisut isumaannik misissuinermi Allorfimmiittartut katsorsartinnerminnik naammagisimaa-rinnilluarneri takusinnaavarput. Katsorsaaneq pillugu paasissutissiineq aamma katsorsartinniarluni utaaqqineq, aamma katsorsartinneq periutsillu katsorsaaneermi atorineqartut periutsitit iluarisimaarneqarput.

Ukiumoortumik nalunaarusiaq 2020

Katsorsaasup pisorta qarfinnik allanik suleqateqarnera katsorsartittuni aperineqartunit ikinnerpaanik naammagisimaarneqarsimavoq. Taamaattumik Allorfinni katsorsaasut pisorta qarfinnik suleqateqarnerat ukioq manna 2021-mi aallunneqarluni pitsanngorsarneqassaaq.

7. 2021-mi Allorfimmi iliuusissatut pilersaarutit

2021-mi iliuusissat pingaernerit makkununga tunggapput:

- Inuusuttunut katsorsartinnissamut neqeroorummik atuutilersitsiniarnerup nanginneqarnissaa, katsorsartinnissamullu neqeroorutip meeqqanut inuusuttunullu, pitsaaliuinnermut katsorsaaneermullu atatillugu iliuuseqarnissap maanna pilersaarutaasoq aallaavigalugu inerisaqqinnissaa.
- Inersimasunut katsorsartinnissamik neqeroorummik ineriartortitseqqinneq
- Katsorsartereernerup kingorna oqaloqateqartarnissamik neqeroorutip allanngortinnera
- Najukkami katsorsaaneq illoqarfinni tamani ukiumut marloriarluni ingerlanneqartassasoq, Qaanaamili Ittoqqortoormiini ataasiaannarluni katsorsaasoqartassaaq
- Ulloq unnuarlu paaqqinnittarffinni aanngajaarniutininik ajornartorsiutilinni, najukkani meeqqanik inuusuttunillu oqaloqateqarnissat qulakkeerniarlugit katsorsartinnissamullu atassusiinarluni, ulloq unnuarlu paaqqinniffinnut ilinniartitsinissamik immikkut ittumik neqeroornissaq.
- Naliliivigeriikkanik innersuussinermut atatillugu paasissutissiivimmi, katsorsaaneermullu atatillugu paasissutissiivimmi KN-ASI-milu paasissutissat pitsaassusaannik nukittorsaanissaq, tamatumunngalu ilanngullugu katsorsartereernerup kingorna paasissutissanik, qaammatit pingasut, arfinillit aqqaneq marlullu qaangiunneranni nalunaaruteqartarnermik pitsaaneulersitsinissamik qulakkeerinissaq.
- Aanngajaarniutit pillugit attaviattut aamma aangajaarniutinut tunggatillugu katsorsaasutut ilinniartitsineq
- Aanngajaarniutinut tunggatillugu katsorsaasutut ilinniartitaanermi immikkoortumik nutaamik meeqqanik inuusuttunillu katsorsaaneermik ilinniartitsinissamik pilersitsineq
- Meeqqat aanngajaarniutinik atuisut angajoqqaavinut neqeroorusiornissaq
- Inuusuttut aanngajaarniutinik atuiffiusumi peroriartorsimasut Allorfimmi katsorsarneqartalernissaannut neqeroorusiornissaq
- Ilinniartut aanngajaarniutinik atuiffiusumi peroriartortut Ilinniartunut Siunnersuisarfik peqatigalugu ataatsimooqatigineqartarnissaat
- Atuisut naammagisimaarinninnerannik ukiut affakkaarlugit misissuisarnissaq
- Allorfimmi sulisunik ilinniartitseqqittarneq annertusarlugu ilinniarneqartartut nunatsinni ingerlariaqqiffiusumik ilinniarneqarsinnaasutut naatsorsuunneqarsinnaanngorlugit.

Iliuserisat 2021-mi nangitassat:

- Pinaveersaartitsinermit ator neqartussat PAS/IKA meeqqat atuarfianni ilinniarfeqarfinnilu oqaatsit marluk atorlugit neqeroortugineqassapput.
- Mininøglepersonuddannelse, tassa aanngajaarniutit pillugit tunngaviattut suleffeqarfinni pikkorissarnerit ulluni pingasuni ingerlanneqartassapput
- Innuttaasut katsorsartinnissamut neqeroortunik katsorsartinnerullu aningaasaqarnikkut, inuttut atukkatigut, tarnikkut timikkullu inunnut ataasiakkaanut akilersinnaaneraniq ilisimasaqarnerulernissaat siunertaralugu, innuttaasunik paasissutissiinerup nanginneqarnissaa.
- Suliffeqarfinni paaqqinniffinnilu ilinniartitsinikkut katsorsartinnissamut neqeroortutit pillugit ilisimasat annertunerulersinnissaat.
- Aningaasanoornermut atatillugu ajornartorsiutit oqaloqatigiissutigineranni aningaasaqarnikkut siunnersortinik ilinniartitsinermit tunngatillugu, nunatsinni aningaaserivinnik suleqateqarnerup nanginneqarnissaa, aningaaseriviillu inunnut aningaasanoorajunnermik ajornartorsiuteqartunut katsorsartittunut aningaasaqarnikkut siunnersuinissaat.
- Imigassamik ajornartorsiuteqarnermi nakorsaatit atorlugit nakorsaariaatsimik nutaanerusequmik atuinerup annertusinissaa.